

TOVERBERG

48

JAARGANG 13 / 1 LENTE 2018

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING

HBG
HBC

HET BELEEFDE GENOT
HET BELEEFDE GENOT
VZW

"Ieder mens die genoeg schept in het voltooien van zijn taak is een kunstenaar; welke ook die taak is en hoe nederig ze ook is, hij brengt een kunstwerk tot stand. De toetssteen is het beleefde genot, het plezier, de perfectie: het overtuigend resultaat!"

Henry Van de Velde

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem
0498/73.58.73
hetbeleefdegenot@scarlet.be
BTW BE 0893.747.805
Rek. BE71 0014 8517 3969
www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie: Bart Madou, Marie-Rose
D'Haese, Carine Vankeirsbilck

Werkten ook mee: Hans Vanhulle,
Els Vermeir, Johan Debruyne, Ann
Dewulf, Marie-Claire Devos, Heidi De
Pesseroey, Marijke Verplancke

Kaft: Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Madou

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het
begin van elk jaargetijde. Een abonne-
ment nemen kan door lid te worden
van Het Beleefde Genot v.z.w.

Afzonderlijke nummers: 5 €

De auteurs zijn verantwoordelijk voor
hun bijdragen.

Kopiëren of citeren is toegelaten, mits
bronvermelding.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Interview Ann Dewulf	5
Doordenker	17
Book on the hill	18
De verjaardag	20
Gedicht	25
Elsenspingsels	26
Waarheid & herinnering	36
Chapeau!	40
Beleefd	47
Te beleven	49
Selectieve zelfbiografie	53
Favoriete boek	58
De leesgroep	60

ISSN 2030-1340

Woord vooraf

Dierbare Toverberglezers,

Het vriest hier te lande, terwijl ik dit schrijf is het buiten vijf graden onder nul.

En toch duwt en stuwt de lente onstuitbaar en oefent haar nog prille krachten. Als 's morgens de vensters opengegooid worden hoor je de vogels al naarstig fluitend hun territoria afbakenen.

Er is hoop op beterschap.

Maar gedenk:

*'April is the cruellest month, breeding
Lilacs out of the dead land, mixing
Memory and desire, stirring
Dull roots with spring rain.'*

(T.S. Eliot, *The waste land*, openingsregels 1922)

April is de wreedste maand is ook de titel van een boek van Rindert Kromhout uit 2013 (Leopold), want laat deze Eliot nu ook een vriend zijn van de familie Bell en dat brengt ons natuurlijk bij onze zoektocht naar Virginia Woolf, reis die we op 18 februari aanvatten onder de ervaren leiding van Magda Michielsens en die we op 11 maart verderzetten met haar vertelling over de Bloomsburygroep. Al in januari hadden we de steen van Rosetta ontcijferd met een beetje hulp van Peter De Smet: wij zijn waarlijk van geen kleintje vervaard. (Dappere deelnemers aan de leesclub begeven zich ondertussen *Naar de vuurtoren* en op 15 maart genoten we van Nicole Kidman, Meryl Streep e.a. in *The hours*, waarvoor Cunningham zijn inspiratie vond in Woolfs *Mrs Dalloway*.)

Heidi De Pesseroey herlas, geïnspireerd door deze reeks: *Vita* door *Victoria Glendinning* en deelt haar verrukking erover met ons.

Als u dit Toverbergnummer onder ogen krijgt, hebt u ook al een Johannespassie verwerkt en kijkt u reikhalzend uit naar Bachs Mattheuspassie in de kerk van Oostkamp op 28 maart.

Of april werkelijk een wreed trekje heeft zal ook blijken uit onze 8ste Thomas Mannlezing, want daar zal de publiekslieveling, Alicja Gescinska (Wanderlust!) haar licht laten schijnen over het einde van Europa door de *Amerikanisering en de allesoverheersende Engelse taal*. Ze zal dat in de Braambeier te Zedelgem doen op 15 april, waardoor dit West-Vlaamse dorp weer centraal op de Europese kaart zal worden geplaatst.

In dit 48ste nummer vindt u verder alle uw vertrouwde rubrieken: het **interview** met de dichter **Ann Dewulf**, een beschouwing van **Johan Debruyne** over het pakkende beeld aan de Magdalenakerk te Brugge, *homeless Jesus* van Timothy Schmalz, extra actueel met deze nijpende vrieskou.

De **verjaardag** over Emily Brontë (1818) die Wuthering Heights schreef en doodging voor ze haar 2de roman kon beëindigen, **Barts autobiografie** die het met de C moet doen, **Carine Vankeirsbilck** die doordent, een **Chapeau** voor Alberto Manguel en een ander boek gesavoureed (sic) door **Hans Vanhulle**, namelijk Honger van Knut Hamsun.

Els Vermeir neemt ons aan de hand van haar *onderhuidse Parijs* mee naar de lichtstad voor een bevreemdende ervaring langs de boekenstalletjes aldaar.

We houden ook nog een **boekvoorstelling** te goed op 29 maart in bibliotheek Cantecleer in De Haan.

En een **daguitstap** op zaterdag 12 mei naar Aalst, waar Dirk Martens zoals iedereen weet de boekdrukkunst heeft uitgevonden.

Op zondag 29 april komt **Jeannick Vangansbeke** vertellen over Stefan Zweig en dat schreeuwt om een vervolg met Joseph Roth en **Els Snick** maar dan, lieve lezer, is de vrieskou definitief uit onze memorie gebannen, want dan is het al juni.

Nadere bijzonderheden lezen jullie in de rubrieken **beleefd** en **te beleven**, verzorgd door Bart.

Hoe de **leesgroep** Mr Gwyn van Alessandro Barico gesmaakt heeft, leest u helemaal achteraan in deze lijvige Toverberg.

Vol verwachting klopt ons hart.

Marie-Rose D'Haese

Raken en geraakt worden.

Een gesprek met dichteres Ann Dewulf

Interview Bart Madou & Carine Vankeirsbilck

Om maar met de deur in huis te vallen: 'Een vorm van zwijgen', de titel van je dichtbundel die in 2016 verscheen, is een intrigerende titel die met een citaat van Rutger Kopland vooraan al meteen wordt verduidelijkt: "Poëzie is een daad – jazeke – maar/ het is ook een vorm van zwijgen / ook zwijgen is een daad / het is spreken over wat men / niet zeggen kan...".

Bij het lezen van je gedichten krijg ik de indruk dat je heel lang gezwegen hebt, dat je dus wel daden gesteld hebt, maar het neerschrijven en zeker het publiceren uitgesteld hebt.

Als je 49 jaar bent wanneer je je debuutbundel uitgeeft, dan is het zo dat je al bepaalde dingen hebt meegemaakt en het klopt dat ik een paar gedichten moest laten rijpen voor ik ze kon "loslaten", maar dat is eigenlijk niet de enige en zeker niet de belangrijkste reden voor de titel. Ik heb de titel gekozen omdat ik enorm geraakt was door dat gedicht van

Kopland. Door wat hij schreef: dat poëzie een vorm van zwijgen is en dat zwijgen ook een daad is, het is spreken over wat men niet zeggen kan, ik vind wat tussen de regels staat en wat niet gezegd wordt vaak

belangrijker dan wat er wel gezegd wordt, niet alleen in de poëzie, maar ook in de realiteit. Vandaar deze titel.

Het is je debuutbundel. Ben je er laat aan begonnen? Had je voordien nog niets gepubliceerd?

Ja, mijn debuut, en dat is door allerlei redenen gekomen, denk ik: ouder worden, wat meer tijd hebben, de kinderen die groter worden en dan ja, dan is het voorzichtig begonnen en dat heeft zich altijd maar uitgebreid.

Hebben je gedichten dan een lange incubatieperiode achter de rug?

Het duurde wel een drietal jaar voordat ik de bundel echt heb uitgegeven, daar zit inderdaad wel een tijdje tussen.

Heb je dan een selectie gemaakt uit je gedichten of zijn ze het allemaal geworden?

Ik had er niet veel meer dan dat, toen nog niet; ondertussen zijn er wel bijgekomen.

Ik vind ze mooi, hoe moet ik het zeggen: mooi gebalanceerd.

Dank u.

Ik zou daar niet veel in schrappen, meestal heb ik daar de neiging toe. Schrappen is wel het moeilijkste, vooral bij beginnende dichters.

Mijn gedichten zijn al heel kort, nietwaar.

Je gedichten zijn vooral ik/jij-gedichten. Was dat een reden voor het wachten met ze in de openbaarheid te brengen? Het is niet gemakkelijk, je moet jezelf blootgeven, maar anderzijds weet je dat je tegenover wildvreemden staat, je moet daar soms rekening mee houden. Wat de eerste soort betreft: veel dichters, vooral debutanten, verga-lopperen zich en dreigen snel in een sentimentele val te lopen als ze beginnen te ikken, te jijen en te jouen.

Naar mijn gevoel slaag jij erin het louter persoonlijke te overstijgen en ben je er ondanks de ik/jij-aanpak in geslaagd deze valkuil te ontwijken, het sentimentele te overstijgen.

Dat ik/jij-verhaal vind ik persoonlijk geen probleem, absoluut niet, omdat sommige gedichten autobiografisch zijn, maar andere ook helemaal niet. Ik vind het wel leuk om dat wat in het ongewisse te laten en te spelen met de sfeer van het mysterie. De gedichten gaan over mij en tegelijkertijd gaan ze niet over mij, maar misschien gaan ze over jou, misschien raakt dat net mensen. Het gaat om een gevoel van herkenning.

Je gedichten bevatten erg veel lijfelijke en ja, ook heel mooie, metaforen: 'Ze heupt je in haar benen', 'de taal van mijn huid', '... zodat ik vingerzacht je lichaam kan lezen' enz. Was je je bewust van het gladdes ijs waarop je je hiermee begeeft?

Een interessante vraag; eigenlijk gaat het over flirten met de taal. Het is inderdaad een kenmerk van mij, ik vind dat wel leuk om te doen, ik doe dat dan ook heel bewust, ik flirt een beetje met de taal in mijn gedichten. Het geeft een beetje een eigen stijl, hoop ik toch.

Het gevaar is vaak en zeker bij nieuwe dichters dat je er te ver in gaat, een beetje sentimenteel.

Dat je er te ver in gaat? Inderdaad, het gevaar is dat je dan te sentimenteel wordt. Ik schrijf vooral vanuit de buik. Ik besef dat dat tegelijkertijd mijn grootste kracht maar ook mijn grootste zwakte kan zijn.

Op het einde zeg je: het doel van mijn gedichten is raken en geraakt worden. Dat is de essentie van poëzie.

Natuurlijk, raken en geraakt worden is inderdaad wel een beetje de kern van de poëzie. Het kan ook om meer gaan, spelen met de taal, de vorm, bewondering voor het spelen met woorden in het algemeen. Dus er staat wel wat er staat, maar tegelijkertijd staat er veel meer dan dat.

Hoe komt bij jou een gedicht tot stand? Wanneer ben je tevreden over een gedicht? Waar en wanneer schrijf je?

Wel...dat is echt waar: de meeste gedichten zijn bij mij op 10 minuten geschreven. Ik maak iets mee, ik lees een zin, ik raak ergens door getriggerd en plots begin ik te schrijven. Ik schrijf zeer impulsief, vaak tussen de soep en de patatten. En ik vind het erg moeilijk om daar achteraf nog dingen aan te veranderen.

Tussen de gedichten zie ik hier en daar een haiku staan, om een nieuwe sectie te beginnen. Haiku's hebben een aparte versvorm.

Ik merk dat ik redelijk goed ben in kleine dingetjes, in korte dingen. Het is ook een vorm van spelen om af en toe eens een haiku te gebruiken, af en toe eens korte zinnnetjes samenbrengen, en ik wou ze in de bundel opnemen, omdat elk van die haiku's en die korte gedichtjes ergens genomineerd is. Ik vond het leuk om ze zo te gebruiken.

Je bent al enkele keren in de prijzen gevallen. Onder meer in Landen dacht ik?

Nee, o.a. in Sint-Truiden was ik genomineerd, dat was in 2015, dit is intussen al een tijdje geleden.

Doe je regelmatig mee aan wedstrijden?

In het begin wel, zo van: proberen en kijken wat het zou geven. De reacties waren verrassend positief. Maar nu doe ik het steeds minder, omdat ik ook minder tijd heb.

Ik vind het wel interessant, als je toch genomineerd wordt of laureaat wordt, dat is toch een beetje erkenning, in feite kan je zeggen: dan ben je op de goeie weg.

Maar dat is zeer relatief, en op den duur weet je wie er in de jury zit, en of het zal lukken of niet. Je schrijft op een bepaalde manier en sommige dichters houden daarvan en andere helemaal niet.

Persoonlijk hou ik bijvoorbeeld van je gedicht 'Net (niet)'. Het heeft zo een beetje een metafysisch tintje. Je speelt hier niet zozeer met woorden, maar wel enigszins ironiserend met abstracte begrippen. Ik heb toevallig een recensie van dat gedicht gelezen op de website en het viel mij op dat ook dat gedicht eruit sprong.

Veel mensen vinden dat.

Er zit geen ballast in, het is echt de essentie.

Maar ook weer tegelijkertijd dat spelen met taal.

Herinner je je nog je eerste gedicht?

Welja, dat is eigenlijk het eerste gedicht van mijn bundel "Wijn". Ik had dat ooit geschreven naar aanleiding van een wedstrijd over eten, het ging over kaas. Ik had iets geschreven over kaas en wijn, en uiteindelijk heb ik het achteraf een beetje veranderd, en dat is het dan geworden.

Was die wedstrijd de aanleiding om te dichten?

Ja, ik wou het toch eens proberen. Daarna heb ik wellicht de smaak te pakken gekregen.

En dan ben je verder gegaan met dichten.

Ik heb dan ook een poëzie-atelier gevolgd onder leiding van Philip Hoorne. Ik had toen al heel wat gedichten geschreven, en de werkwijze van dat atelier is dat je je gedichten meebrengt en die worden dan in groep besproken.

Ik vond het atelier leuk en leerrijk, het ging soms over punten en komma's, maar soms is dat wel heel belangrijk. Ik heb er ook heel lieve en talentrijke mededichters leren kennen.

Hoe langt duurt dat zo'n atelier of hoeveel sessies zijn het dan?

Dat is eenmaal per maand, gedurende een jaar, ik heb dat gedurende twee à drie jaar gedaan.

Was dat in Brugge?

Dat was in Brugge bij Vormingplus, er was veel belangstelling voor. Zeer divers publiek, zeer goeie mededichters, en ook amateurs, jong en oud, man en vrouw...

Ben je beïnvloed door andere dichters of schrijvers?

Ik denk dat je beïnvloed bent door alles wat je leest, door alles wat je meemaakt. Het is eigenlijk al begonnen in de lagere school, ik nam het mee in het middelbaar onderwijs en daarna heb ik Germaanse gevolgd, dus ik heb veel poëzie gelezen.

Ik vond bijvoorbeeld Van Den Vos Reinaerde al schitterend, het Egidiuslied, Gezelle's spelen met klanken, zijn manier van zwijgen, want hij schrijft en zegt tegelijkertijd niet over wie hij het heeft. Soms ben je geraakt, niet alleen door hele gedichten, maar ook door een bepaalde zin in een gedicht. Ik heb hier een voorbeeldzin opgeschreven van Paul Rodenko 'Weer gaat de wereld als een meisjeskamer open'.

Wat is dat een prachtige zin!!

Heel vaak blijven bepaalde zinnen extra "hangen".

Maar wie heeft me beïnvloed? De klassiekers natuurlijk: Lucebert, Claus, Jotie 't Hooft, Luuk Gruwez, Marc Tritsmans...Maar ik hou ook veel van hedendaagse dichters, Maud Vanhauwaert, Sylvie Marie; en ook van veel amateurschrijvers die prachtige dingen schrijven. Eigenlijk doe ik mensen tekort door hun naam niet te noemen. Er zijn zoveel mooie dingen geschreven.

Zijn er sommige gedichten waar je naar terugrijpt?

Niet direct, neen. Ik heb wel De Coninck helemaal gelezen, Claus ook, maar ik dweep met niemand.

Wie vind je de grootste?

Dat vind ik een onmogelijke vraag.

Waarom schrijf je poëzie? Wat brengt je ertoe?

Waarom? Ik zei het al: je hebt op een bepaalde fase in je leven meer tijd, dan ga je ook meer reflecteren over bepaalde dingen.

Er zit toch ook een bepaalde melancholie in mij, die ik wel kwijt kan in mijn poëzie; het is ook een stuk therapie. Therapie is wel een te groot woord, maar ja, het verlicht mij op een bepaalde manier. Hoe moet ik dat uitleggen? Het doet me deugd dat ik met mijn verdriet, mijn melancholie een soort geluk terugvind door het schrijven van die gedichten en ook door de erkenning die ze krijgen.

Klopt het als ik zeg dat je gedichten eerder lichtvoetig zijn?

Absoluut, ik ben me daar wel van bewust, ik schrijf eenvoudige poëzie. Ik hoop dat ze ook toegankelijk is, ik wil daarom niet vervallen in clichés of in goedkope poëzie, dat tracht ik toch te vermijden.

Iets totaal anders: ben je van hier?

Ik ben geboren in Oostende en heb mijn jeugd in Brugge doorgebracht, ik woon hier al meer dan 25 jaar.

Heb je je studies zoals je middelbaar in Brugge gevolgd?

Inderdaad, ik heb mijn middelbaar in Brugge gevolgd, daarna Germaanse in Gent.

Wat was je specialisatierichting?

Je moest kiezen tussen Engels en Nederlands en nog een taal. Ik heb Engels en Nederlands gekozen. Verder moest je ook kiezen tussen literatuur en taalkunde, daar heb ik toch wel voor de literatuur gekozen.

Een groot verschil tussen de richtingen literatuur en taalkunde?

Het is helemaal anders, taalkunde is meer grammaticaal.

Waarover ging je eindwerk?

De exacte titel weet ik niet meer, maar het ging over vrouwentaal en mannentaal, en het verschil tussen beide.

In de literatuur in het algemeen of in de poëzie?

Gewoon in het algemeen, het gebruik van taal door mannen en vrouwen, en op welke manier dat kan verschillen.

Weet je nog de conclusies?

Vrouwen gebruiken meer verkleinwoordjes en aarzelen meer tijdens het spreken, maar het is (ook) al dertig jaar geleden, ondertussen is dat niet zo duidelijk meer.

Was je onderzoek gericht op Vlaanderen?

Ja, ik heb ook een paar onderzoekjes gedaan, over de taal op TV en zo.

Waar ben je na je studies Germaanse terechtgekomen?

Ik heb gedurende korte tijd lesgegeven, maar ik wou eigenlijk ook in een bibliotheek werken. Ik heb ook de bibliotheekopleiding gevolgd, en ik kreeg de kans om in Sint-Andreas, de school waar ik had gestudeerd, in de bibliotheek te beginnen werken. Maar door reffectatie ben ik mijn job daar kwijtgeraakt, dat is een heel verhaal. Ik heb dan op het secretariaat gewerkt, en ben uiteindelijk weer in een bibliotheek terechtgekomen, nu nog altijd halftijds, als bibliothecaris in Vives. Een jaar of vijf geleden kreeg ik de kriebels om weer les te geven, ik heb dan in Antwerpen een postgraduaat gevolgd aan de universiteit om les te geven aan anderstaligen en ondertussen doe ik dat ook: halftijds werken in de bibliotheek en voor de rest deeltijds

lesgeven, namelijk Nederlands aan beginners van allerlei nationaliteiten.

Niet zo eenvoudig, neem ik aan?

Ik steek er veel energie in en krijg enorm veel terug van die mensen. Ik heb al in heel veel scholen lesgegeven. Momenteel geef ik les in Roeselare.

Heb je nog hobby's behalve literatuur?

Ik heb 3 kinderen. Ik werk 75%. Ik heb een aantal jaar geleden opnieuw gestudeerd. Ik ben een beetje aan een nieuwe carrière bezig door het lesgeven. Af en toe zijn er momenten waar ik met poëzie bezig ben. Mijn man is ook nogal geëngageerd: ik ga vaak met hem mee. In die zin weet ik meer dan gedaan.

Is er een bepaalde kunst die je aanspreekt?

Ja, natuurlijk wel, kunst kan mij wel raken.

Heb je bepaalde favoriete kunstuitingen, favoriete kunstenaars?

Fotografie, maar niet bepaald favorieten. Dat is ook iets van de laatste jaren, waarvoor ik dan tijd maak. We gaan af en toe ook naar toneel of naar de cinema. Schilderkunst en fotografie is toch wel iets waar ik de laatste jaren meer naar ga kijken.

Ik vind ook laagdrempelige zaken zeer positief, festivals als Watou of iets wat in Damme wordt georganiseerd, festivals die mensen op de been brengen en laten genieten van kunst, dat vind ik fantastische initiatieven, de samenhang die daaruit voorkomt.

© K. Dekorte

Is daar is ook muziek bij?

Muziek ja, maar minder.

Is je bundel in eigen beheer uitgegeven?

Semi-eigen beheer, er is wel een uitgeverij die een beetje voor het uiterlijk zorgt, die een ISBN-nummer aanvraagt, die heel de vormgeving doet.

Ik heb zelf de fotograaf gezocht, ik heb zelf de lay-out gedaan.

Ik denk dat ik mijn bundel naar 2 officiële uitgeverijen heb gestuurd, ik dacht: dat zal een onbegonnen strijd worden. Ik had er het geduld niet voor om te wachten, of ik had de nodige trots om te denken van 'ik sta daar achter, ik ga het uitgeven, wat een ander er ook van vindt of denkt.'

En dan heb ik doelbewust mijn gedichten in semi-eigen beheer uitgegeven.

Heb je nog literaire toekomstplannen?

Ik ben daar eigenlijk niet bewust mee bezig.

Er staat geen tweede bundel op stapel?

Op stapel? Neen, niet echt.

Maar het kan, ik schrijf af en toe nog, maar niet zoveel meer als vroeger, ik heb ook minder tijd, maar ik sluit het niet uit.

Ik zou toch verder doen in jouw plaats.

Ik heb nog gedichten geschreven die ik zelf beter vind dan wat in de eerste bundel staat, maar ik heb er nog niet voldoende om een nieuwe bundel uit te geven. Maar misschien komt dat nog wel.

Ann, bedankt voor dit interview!

Gedichten van Ann Dewulf

Wijn

Voorzichtig proeft ze de woorden
en likt ze de letters weg met gesloten ogen.
Durft ze nog iets tastbaars te schrijven?

Ze heft het glas en drinkt de poëzie
in haar gedachten.

Was het maar met jou.

Net (niet)

Zoals net niet
maar bijna wel

zo voel ik me vaak
maar niet altijd

zoals altijd weer
tijdelijk wordt en nooit
misschien een soms

zo ben ik wel of toch
maar net niet.

Vraag

De taal van mijn huid
bood een antwoord
op je vragende ogen.

Het sprak een antwoord
waartegen je niet
wou weerstaan.

De honger naar meer
hangt als een zwijgende
belofte tussen onze lichamen
als een teder terugkeren
naar wat nooit ophield.

Dit kan toch geen leugen zijn?

Doordenker

Opgetekend door Carine Vankeirsbilck

Berkeley

George Berkeley (Kilkenny, 12 maart 1685 – Oxford, 14 januari 1753) was een Iers filosoof van Engelse afkomst en Anglicaans geestelijke (bisschop). Hij wordt beschouwd als de grondlegger van het spirituaalistisch of subjectief idealisme. Het fundament van Berkeley's filosofie ligt in de stelling dat er geen object zonder subject kan zijn. Het object bestaat altijd uitsluitend in relatie tot een subject en is dus ook afhankelijk van het subject, waardoor het wordt bepaald door het subject en als loutere verschijning op zichzelf, niet onvoorwaardelijk bestaat.

In zijn werk betoogt hij dat we de zintuigen niet te veel moeten vertrouwen. Zo besteedt hij veel tijd aan het betoog dat we met onze ogen afstanden niet direct zouden kunnen waarnemen, en de impliciete conclusie is dat onderscheiden dingen buiten ons niet hoeven te bestaan. Daar werkt hij al naar de hoofdthese van zijn belangrijkste werk toe: de natuur zoals we die met de zintuigen kunnen waarnemen, kan slechts opgevat worden als een stel tekens of symbolen die door de Schepper aan de mens ter ontcijfering wordt aangeboden.

Een bekende vraag die Berkeley stelde is: "Als in een verlaten bos een boom omvalt, en niemand hoort het, heeft de boom dan wel geluid gemaakt?" Hij vindt van niet, omdat alleen materiële dingen die ervaren worden ook echt bestaan (in gedachten). Spirituele dingen hebben daarentegen een eigen bestaan, de ziel van de mens bestaat zonder meer. Een bekende uitspraak: "Alles wat wij zien, is wat de zon schijnt."

Net als vele andere filosofen op andere momenten in de geschiedenis, waren de filosofen van dit tijdvak er helemaal van overtuigd dat datgene waarvan ze zich bewust waren als ze iets waarnamen, een idee, een beeld of een gewaarwording was, veroorzaakt door een inherent onwaarneembare materie.

De stok in het water is recht, maar de 'stok' die we zien, is gebogen en heeft geen fysieke werkelijkheid. Rails lopen parallel, maar we zien twee lijnen die in de verte samenkomen. Mediumdry tafelwijn

smaakt zoet als we net heel droge sherry hebben gedronken en niet zoet als we cream sherry hebben gedronken. Als de beschrijvingen van de wereld en van wat we waarnemen zo verschillend zijn, dan kan datgene wat we waarnemen niet de wereld zijn.

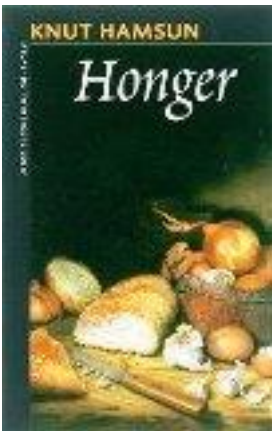
Kracht, zwaartekracht, aantrekkingskracht en dergelijke zijn nuttige woorden voor redeneringen en berekeningen aangaande beweging en voorwerpen in beweging – maar niet voor het begrijpen van de wezenlijke aard van de beweging zelf of voor het aanduiden van evenzovele verschillende eigenschappen. *'De motu)*

Uit: J.O. Urmson, Birkeley, in: *Kopstukken Filosofen*, Leminiscaat, 2001, 133 p.

Book on the hill

door Hans Vanhulle

Knut Hamsun – Honger

Dit is een vreemde leeservaring voor een 21ste-eeuwse lezer, maar het in 1890 geschreven boek van Knut Hamsun, zijn eersteling en meteen zijn doorbraak trouwens, is een 250 pagina's lange, niet-aflatende hongerhallucinatie van een steeds verder marginaliserende, trotse (pseudo-) intellectueel, wiens enige mogelijkheid en vaardigheid erin bestaat, met weinig succes, artikelen te slijten aan een hoofdredacteur van een krant in Kristiania, het huidige Oslo.

Zijn schrijfsels zijn meestal te brandend en te koortsig om aanvaard te worden en zijn met zo'n dominante, apodictische beslistheid neergepend, dat de redacteur telkenmale weifelt om ze te publiceren. Eerst leeft hij nog van de hand in de tand, maar geleidelijk aan lukt hem zelfs dat niet meer en overheerst het doffe hongergevoel. Het boek is in de ik-persoon geschreven, wat de claustrofobische sfeer sterk aanscherpt. Alle registers van het hongerlijden, tot in zijn ergste fysiologische graad van degeneratie worden gestaag beschreven

om de voortschrijdende aftakeling van deze man, die zichzelf wellicht maandenlang niet meer in een spiegel bekeek, tot aan de uiterste randen van wanhoop en naturalistische dofheid op te tekenen. Dit alles wordt evenwel met een ongemeen grote literaire kracht neergeschreven, zodat het dit boek een universele kracht verleent van een uitdagende schreeuw om erbarmen, iets wat de naamloze protagonist slechts mondjesmaat weet los te peuteren uit een wereld die hij in zijn tunnelvisie als steeds onverschilliger ervaart.

Daar waar in het bijna een halve eeuw later geschreven *Down and out in London and Paris* van George Orwell het procrustesbed van het net leefbare scharrelen tussen een aaneenschakeling van gaarkeukens en vluchthuizen werd beschreven, ontbeert de beklemmende wereld van Hamsuns personage nog veel meer enige vorm van leefbaarheid. De protagonist haalt in zijn extreme armoede en misplaatste fierheid zijn neus op voor elke vorm van externe hulp en wordt verstrikt in een verwrongen, volledig imaginair zelfbeeld van gedroomde autonomie, waardigheid en onafhankelijkheid, waardoor hij telkens wegdrijft van enig realiteitsbesef. Zodra hij iets verdient, geeft hij alles onmiddellijk weer uit, in een onbestemde poging om de genegenheid van anderen te winnen door de illusie op te kloppen dat zijn uitgaven indruk op hen zouden maken. Er zijn wellicht meer voorbeelden in de 19de-eeuwse literatuur te vinden van arme sloebbers met een gat in hun hand, getekend als ze zijn door een volstrekt onrealistische houding aangaande geldzaken. Dit boek geeft ons een ontluisterende kijk op wat het voor zo'n soort mensen betekende om een pauper te zijn in het Noorwegen van het fin-de-siècle. Het focust op het rauwe hongergevoel 'an sich', in zijn feitelijkheid, niets meer en niets minder. De drang van de naamloze protagonist om een wanhopige schijn van normaliteit op te houden, is bijwijlen aandoenlijk om lezen. Kauwen op houtsplinters en zuigen op steentjes is een beproefde techniek om een lege maag te kalmeren, dat kun je ook lezen in Becketts *Molloy*. Telkens als ik Hamsun lees, moet ik onwillekeurig denken aan Fjodor Dostojevski en Edvard Munch. Dit boek is geschreven in een voor die tijd volledig nieuwe literaire stijl die zich toelegt op het beschrijven van gedachteassociaties van een vertroebeld en koortsig brein, je leest zoiets ook bij de ondergrondse man en bij Raskolnikov van Dostojevski. Je zou dit boek bijna kunnen duiden als een proto-expressionistisch geschrift, waar de "Aufschrei des Ichs" centraal

staat, wat je dan weer naadloos brengt bij De schreeuw van Munch, toch ook een tijd- en landgenoot van Hamsun. Het is een geschrift dat bijwijlen de grenzen van de schaamteloosheid wil aftasten en doorbreken en het gebied van wat een geest zoal kan omstuwen, wil opprekken tot aan het onwelvoeglijke toe. De inkijs in de geestesgesteldheid van de protagonist biedt een aaneenschakeling van drift, woede, machteloosheid, blasfemie en schizofrenie.

Toen ik in 1993 een trektocht door de Himalaya ondernam, gaf ik achteloos mijn dagrantsoen weg aan een straatkind, dat het ogenblikkelijk uit mijn handen griste. Meteen buitelden zijn soortgenoten over hem heen en vochten om de brokken. Daar schrok ik hevig van, maar misschien valt dit nog enigszins te duiden als begeerte. De kinderen zagen er immers niet ondervoed uit. Wat je hier leest, is het naakte gevoel van honger, ja ... honger en wat dat zoal doet met een snel aftakelende man, die zich in een uiterst precaire situatie bevindt en daardoor voortdurend de straat opgedreven wordt om zijn eigen noodlot tegemoet te lopen.

Knut Hamsun, Honger, Singel Uitgevers, 254 blz. ISBN 9789029518758

De verjaardag

door Marie-Rose D'Haese

Emily Brontë, 30 juli 1818 -19 december 1848

"Ze gleed snel weg. Ze had haast ons te verlaten (...) dag na dag, als ik zag hoe ze het lijden trotseerde, keek ik naar haar met een mengeling van verbazing en liefde. Ik heb nog nooit zoiets gezien (...) sterker dan een man, eenvoudiger dan een kind, haar natuur was uniek."
Woorden van Charlotte, geciteerd in de biografie van Barker p. 422-23.

Hoewel ze, net als haar zusters jeugdwerken in het phantasygenre en gedichten heeft geschreven, is Emily Brontë vooral bekend om haar enige roman Wuthering Heights.

Een biografie lezen van de Brontës stemt niet vrolijk. Ik las er een van Juliet Barker, uit 1994 in vertaling uitgegeven in 1997 bij de Bezige Bij.

De pater familias, Patrick (een Ier) moest een na een alle leden van zijn gezin ten grave dragen: eerst zijn vrouw, dan zijn twee oudste dochters in hun kinderjaren, vervolgens zijn enige zoon, Branwell, die zich dooddronk en een beetje later en kort na elkaar Emily en Anne, beide aan tbc. Charlotte, die Jane Eyre schreef, leefde iets langer, maar ook zij werd geen 40 en stierf aan uitputting door een zwangerschap.

De geestkracht en de creativiteit van de meisjes staat haaks op al deze dagelijkse ellende van gebrek aan middelen en ziektes.

Barker, die in haar biografie *De Brontës* uitgebreid aandacht besteedt aan de omstandigheden van die tijden in de vroege 19de eeuw, noemt Emily: *de opmerkelijkste van de Brontë-kinderen*" (p.62), Emily die als vijfde en voorlaatste kind het levenslicht zag in 1818 in Thornton (West Yorkshire), 200 jaar geleden dus.

De drie zusters publiceerden hun romans onder mannelijke pseudoniemen en zowel Jane Eyre, *Wuthering Heights* als *The Tenant of Wildfell Hall* overtraden alle conventies van die tijd en verwekten grote opschudding. Als men erop naleest hoe geïsoleerd en beschermd deze meisjes werden opgevoed, is het ook nauwelijks begrijpelijk hoe ze dergelijke psychologische romans konden schrijven.

Wuthering Heights, schrijft een criticus uit die tijd, *"is ruw en lomp en toont de verderfelijke invloed van onbeteugelde passie; er is een algemene woestheid en grofheid die niet thuishoort in een kunstwerk."*

Toen hun werk na hun dood werd heruitgegeven en zij al algemeen als de auteurs ervan bekend waren, voelde Charlotte zich genoodzaakt haar zusters te verdedigen: zij waren *"kalmte, naïeve, eenvoudige blauwkousen, die een saai, onschuldig leven leidden."* P. 70.

Dat leven speelde zich af in Haworth, een druk industriestadje, dat in de jaren 1820-1860 grondig van aanschijn veranderde. De vader was daar dominee en verdiende daarmee een soort bestaansminimum.

Tegenwoordig is het een bedevaartsoord voor de legende van de Brontës.

De levensomstandigheden waren er ongezond, de kwaliteit van het drinkwater belabberd. Er was in heel Haworth geen enkel watercloset en maar 69 stilletjes, en dat had de pastorie wel. Ze moesten het niet delen met andere gezinnen.

41% van de kinderen haalde het zesde levensjaar niet en de gemiddelde levensverwachting was 25 jaar.

Omdat de vader niet de middelen had om zijn meisjes financieel veilig te stellen, moesten ze opgeleid worden om in hun eigen levensonderhoud te voorzien. Voor hun klasse beperkte zich dat tot lesgeven of gezelschapsdame spelen.

Patrick stuurde zijn twee oudste meisjes naar een goedkope school, toen ze acht en negen waren, ze overleefden het niet. Het zijn die toestanden die in Jane Eyre beschreven worden, want ook Charlotte bezocht hetzelfde instituut, en ook Emily, die maar zes was toen ze er aankwam.

Pas toen zijn beide oudste dochters gestorven waren (ze waren tien en elf), haalde hij Charlotte en Emily daar weg.

Het moet niet verbazen dat in Wuthering Heights vrijwel alle personages wezen zijn: na haar moeder verloor Emily op korte tijd ook haar twee oudste zusters.

Nu waren de meisjes aangewezen op bibliotheken en zelfstudie: ze lazen en leerden alles wat ze te pakken konden krijgen. Emily leerde genoeg Latijn om de Aeneis van Vergilius te vertalen en te annoteren! Meer nog: ze maakte aantekeningen bij de Griekse tragedies van Euripides en Aeschylus.

En ze begonnen te schrijven, ze schiepen zich een hele fantasiewereld, waarin het beter leven was dan in hun eigen ruwe werkelijkheid. Toen ze zeventien was, kon Emily voor het eerst weer naar school gaan, daar waar haar zus Charlotte, gouvernante werd. Maar ze kwijnde er weg, werd ziek en moest na drie maanden alweer naar huis komen, thuis, waar ze zich kon overgeven aan haar fantasie(wereld).

Er is een groot verschil tussen de besloten levens die de meisjes leidden en dat van de enige zoon, die wel alle ruimte kreeg om zich te ontwikkelen, scholen en academies te bezoeken en te reizen.

En dat terwijl hij met die vrijheid niet kon omgaan en zich gaandeweg zo in moeilijkheden zou werken dat hij drugs-en alcoholverslaafd werd in zo'n mate dat ook hij op jonge leeftijd stierf (1817-1848).

Toen ze 20 was, solliciteerde Emily voor een betrekking op een meisjesschool, waar ze haar werk omschrijft als slavernij: ze zou daar in het getouw geweest zijn van 6u 's morgens tot 11 u 's avonds met een half uur pauze...Toch schreef ze in haar eerste semester een enorm aantal gedichten: een uitlaatklep allicht.

Ze bleef zes maanden op deze school en dat is de enige keer dat ze geprobeerd heeft haar eigen kost te verdienen. Toen hun bediende vertrok, kwam het hele huishouden wel neer op de schouders van Emily en Charlotte. Dat was eind 1839, toen Patrick zijn vier volwassen kinderen weer thuis had: geen een was erin geslaagd zijn betrekking te behouden.

In februari 1842 vertrokken Patrick, Charlotte en Emily naar Brussel: de jonge vrouwen zouden een opleiding volgen aan het Pensionnat Heger: maison d'éducation pour les jeunes demoiselles.

Hier maakten de Brontëzusjes zich los van hun barokke stijl van hun fantasieverhalen onder leiding van de heer Heger en ontstond hun manier van schrijven die we zien in Jane Eyre en in Wuthering Heights.

Hij zei later over Emily dat ze *een hoofd had voor logica en een vermogen tot redeneren dat ongebruikelijk is bij een man en zeldzaam bij een vrouw*. Maar, zei hij, deze gave werd belemmerd door haar *koppige wilskracht, die haar immuun maakte voor rede waar het haar eigen wensen, of haar eigen gevoel voor rechtvaardigheid betrof*. (Barker p.289)

Of dat een juiste inschatting is van meneer Heger, weet ik natuurlijk niet, maar als je 200 bladzijden verder leest hoe ze koppig alle hulp tijdens haar ziekte afwijst, kan ik er mij wel iets bij voorstellen.

Een uitspraak over hun medeleerlingen door Charlotte wil ik u toch niet onthouden.

Barker p. 290: *"Als het nationale karakter van de Belgen afgemeten moet worden aan het karakter van de meeste meisjes op deze school, is het een bijzonder koud, egoïstisch, dierlijk en inferieur karakter- ze zijn bovendien zeer opruiend en moeilijk te hanteren voor de leraren- en hun principes zijn tot op het bot verrot."*

Ze leerden veel in Brussel, als ze hadden kunnen blijven, hadden ze wellicht een professionele carrière kunnen uitbouwen die hen financieel zeldruipend zelfbedruipend had gemaakt, maar toen hun tante stierf, keerden ze terug naar huis.

Charlotte kwam nog eens terug en verwierf een getuigschrift van het Athenée Royal, maar Emily nam het huishouden weer op zich.

In 1846 slaagt Charlotte erin haar zusters te overhalen om hun gedichten te publiceren, onder schuilnamen natuurlijk. Dit lukte, maar een commercieel succes werd het niet. Daarom boden ze dezelfde uitgever "drie verhalen" aan, waaronder Wuthering Heights.

Dit speelt zich af *in een onbepaald verleden en op een onbepaalde plaats, de toon is amoreel, er zijn scènes van dronken uitpattingen, achteloze wreedheid en gepassioneerde liefde.* (Barker p.371). Het verscheen in 1847.

"Wuthering Heights is een vreemd boek, - dat elke gewone kritiek met de mond vol tanden laat staan; toch is het onmogelijk eraan te beginnen en het niet uit te lezen; en al even onmogelijk het nadien terzijde te leggen en er niets over te zeggen. We raden al onze lezers die van vernieuwing houden aan dit verhaal te lezen, want we kunnen hun beloven dat ze nog nooit zoiets hebben gelezen.", aldus een criticus van die tijd. Barker

p. 396

Men neemt aan dat Emily bezig was aan een tweede roman toen haar gezondheid slechter werd in de loop van 1848 en dat Charlotte deze vernietigd heeft.

Broer Branwell schilderde dit portret van zijn zusters in 1834: als je goed kijkt zie je hem ook in het midden. Emily is tweede van links. Het is ondertussen een van de meest geliefde en bekeken werken in de National Portrait Gallery, London.

de dit portret van zijn zusters in 1834: als je goed kijkt zie je hem ook in het midden. Emily is tweede van links. Het is ondertussen een van de meest geliefde en bekeken werken in de National Portrait Gallery, London.

Nu ik niet langer gebukt
onder jouw liefde lig
kan ik het weten.

Jouw ruggengraat die
me stevig in zijn greep
hield en mijn weekheid
waar je welvend overheen walste.

Jouw ogen die mijn lichaam
streelden en ik die alsmaar
zachter zonk
terwijl de woorden wild
om zich heen sloegen en bonkten
op het ritme van een versnelde hartslag.

Ik besef
dat het nu maar eens
gedaan moet zijn:
gedichten schrijven
over knuffelen
als Valentijn nabij is.

Ann Dewulf

**Arrondissement VIII:
Armand**

Elk mens heeft zo zijn zwakte... De ene kan niet zonder tabak, de andere heeft een alcoholprobleem... Ik had een... hang naar boeken, zeg maar. Niet zozeer dat ik ze verslond – letterlijk of figuurlijk – ik moest ze gewoon hébben. Toch als het ging om unieke exemplaren. Een manuscript, een eerste versie, een antieke druk... ik kreeg al hartkloppingen als ik eraan dacht.

Het broze vergeelde papier, de muffe geur, de ouderwetse taal en typografie... ik kon er niet aan weerstaan. Ik was ook dol op lezen, maar toch: de kreuken en vlekken vertelden me vaak boeiender verhalen dan de woorden die eronder schuilden. Met de jaren groeide mijn hobby uit tot een verslaving – en nog een dure ook. Een door Apollinaire ondertekend gedicht, een authentieke almanak van Napoleon, een originele en genummerde editie van de Fabels van La Fontaine... Het kostte me zowat de helft van mijn fortuin. En niet alleen dat... Een tijd lang ging ik regelmatig naar Parijs om daar de boekenstalletjes langs de Seine af te schuimen, op zoek naar unieke vondsten. Het was tijdens een van die uitstapjes dat ik Armand ontmoette, een charmante man die blijkbaar mijn passie voor boeken deelde. Ik moet bekennen dat ik behoorlijk van mijn melk was, toen ik hem voor het eerst ontmoette. In gedachten verzonken stond ik aan een van de boekenstalletjes door de manuscripten te rommelen, toen iemand hetzelfde exemplaar wou grijpen als ik en daarbij ongewild mijn hand aanraakte. 'Oh, mes excuses!' We lachten omdat we allebei tegelijk dezelfde verontschuldiging uitten en ik keek de eigenaar van de hand aan. Mannen hadden nooit veel indruk op me gemaakt en door mijn eerder asociale hobby had ik ook weinig vrienden. Een dergelijke coup de foudre had ik dan ook nooit verwacht. Armand had een perfect symmetrisch gelaat, met brede wenkbrauwen en een fijne snor die tot zijn mondhoeken reikte. Maar het waren vooral zijn donkere ogen die me meteen in de ban hielden, alsof hij me had gehyponotiseerd.

Onbeweeglijk keek hij me aan, waardoor een koude rilling over mijn rug liep. Ik was sprakeloos en het leek een eeuwigheid te duren voor hij het woord nam. 'Houdt u ook zo van Marcel?' Ik begreep niet meteen wat hij bedoelde en keek hem aan als een kleuter die betrapt wordt op kattenkwaad. 'Proust,' verduidelijkte hij, terwijl hij op het boek in mijn hand wees. 'Oh! Ja! Nou, ja... ik hou van alle boeken. Van alles wat oud is, eigenlijk.' 'Aha! En vindt u mij oud?' Weer was ik even sprakeloos en ik vervloekte mezelf toen ik het bloed naar mijn wangen voelde stijgen. Hij lachte. 'Mijn excuses. Een flauwe grap. Armand Montgarde, aangenaam. Mag ik u een koffie aanbieden?' Ik kon zijn hypnotiserende blik onmogelijk weerstaan en ging op zijn aanbod in. We namen plaats op een terras met zicht op de Seine en bestelden een koffie. De eerste van vele, want we bleven urenlang praten, tot de invallende duisternis me eraan herinnerde dat ik de trein naar huis moest nemen. Met de grootste tegenzin nam ik afscheid van Armand, aan wie ik intussen mijn hele leven leek te hebben verteld, en die me het gevoel gaf dat ik hem al jarenlang kende. Ik aarzelde bij het afscheid en was haast opgelucht toen hij me vroeg of ik nog plannen had om terug te keren naar Parijs. 'O, zeker, ik kom eigenlijk vrij regelmatig hierheen. De boeken, weet je wel...' Hij knikte en gaf me een kaartje. 'In dat geval hoop ik dat je me de volgende keer een bezoek brengt.' Hij nam mijn hand, bracht die naar zijn mond en drukte er een kus op, waarna hij een lichte buiging maakte en vertrok. Ik had het gevoel dat ik een ijsje was, dat wegsmolt voor de zon. Op de trein naar huis realiseerde ik me dat ik zowat mijn hele ziel aan hem had blootgegeven, maar in feite bitter weinig over hem te weten was gekomen. Hij had verteld dat hij schilder was en een appartement bezat met uitzicht op de Seine. Ik verweet mezelf zoveel gepraat te hebben dat hij zelf niet de kans had gehad iets te vertellen, hoewel ik van nature nochtans niet zo'n prater ben.

Hoe dan ook, ik kon Armand niet uit mijn hoofd zetten en het volgende weekend vertrok ik halsoverkop weer naar Parijs. Toen ik voor het imposante, negentiende-eeuwse gebouw stond op de hoek van de Rue François Premier, aarzelde ik: was het niet lichtzinnig van me om op bezoek te gaan bij een man, die ik amper één keer had ontmoet? Had ik hem overigens niet eerst moeten bellen om te vragen of ik wel gelegen kwam? Misschien had hij een vrouw en kinderen en was het totaal ongepast om ongevraagd op te duiken. Net was ik van plan om

terug te keren naar het hotel, toen de deur openging en Armand naar buiten kwam. 'Ma chère, quelle surprise!' Uitbundig omhelsde hij me en kustte me op de wang. 'Ik was bang dat ik je niet meer terug zou zien. Kom binnen!' Ik wees naar de straat en hakkelde: 'Moet je niet... ik wilde niet... Ik bedoel, ik kom hier onaangekondigd binnenvallen...' 'Verrassingen zijn altijd onaangekondigd. Zo heb ik ze het liefst. Toch als het aangename verrassingen zijn.' Hij duwde me voor zich uit de statige trap op. Even later stonden we in de klassiek ingerichte woonkamer, van waaruit je een prachtig zicht had op de Seine. Her en der hingen schilderijen, vooral van gebouwen in Parijs, maar ook een aantal portretten van knappe, halfnaakte dames, die me deden besluiten dat ik vast niet de eerste en wellicht ook niet de laatste vrouw in zijn leven was. Iets wat me op dat ogenblik totaal niet kon schelen. Hij zag me kijken en glimlachte. 'Jij verkiest boeken, nietwaar?' Waarna hij naar een van de deuren wees en me naar een indrukwekkende bibliotheek leidde. Mijn collectie leek plots onooglijk nietig. In beate bewondering liep ik langs de rekken. Balzac, Flaubert, Rimbaud, Baudelaire, Stendhal, Verlaine, Zola... alle grote namen stonden netjes in de rij, ongeschonden alsof ze pas van de drukker kwamen. 'Wat een verzameling! Ik ben jaloers!' 'Op mij hoeft je niet jaloers te zijn. Ik ben maar een verzamelaar. Zij zijn het op wie je jaloers hoort te zijn.' Hij nam een boek uit het rek, nam plaats op de sofa en nodigde me uit naast hem te komen zitten. Vol vuur vertelde hij me over het boek en zijn auteur, over de realiteit die achter de fictie school, over wie de auteur was geweest en hoe hij uitgroeide tot de beroemdheid die hij nu was. Hij voegde er allerlei pittige details aan toe, zodat ik me, aan zijn lippen hangend, afvroeg waar hij al die wijsheid vandaan haalde. 'Breng jij soms nachtenlang op Wikipedia door, snuisterend in biografieën van beroemde schrijvers?' 'Alleen als ik niets beters te doen heb.' Zijn diepe stem bracht me weer aan het smelten en ik ontvluchtte zijn ogen, in een wanhopige poging de betovering te verbreken. 'Waar logeer je eigenlijk?' vroeg hij plots. Zijn vraag overviel me een beetje. 'Melia Royal Alma. Het enige hotel waar nog kamers vrij waren.' Ik zei het op verontschuldigende toon, al was die meer voor mezelf bedoeld dan voor hem. Dat ik enkel naar hotels in de onmiddellijke omgeving van zijn appartement had gekeken, en dat de prijs mijlenver boven mijn budget lag, hield ik wijselijk voor mezelf. 'Prima! Ik ken de eigenaar. Die zal er wel geen probleem van maken

je kamer te annuleren. Ik bied je heel graag de gastenkamer aan. Gratis. Voor de prijs van een kamer in de Alma kan je al een zeer waardevol manuscript kopen, lijkt me.' Hij liet me niet de kans zijn aanbod af te wimpelen – al zou ik dat dan ook enkel uit beleefdheid gedaan hebben – en belde meteen naar het hotel. 'Zo. Dat is geregeld. Zal ik je kamer tonen? Het is al laat.' Armand was duidelijk een man die wist wat hij wou en geen tegenspraak duldde. Gedwee volgde ik hem naar de gastenkamer. 'Ik moet nog even weg, maar wees gerust, je bent hier veilig. Wens je nog iets te eten of te drinken?' Ik schudde het hoofd. 'Nou, goedenacht dan. We zien elkaar morgenochtend. Dan kunnen we het uitgebreid over boeken en literatuur hebben. Of waarover je ook wil praten.' Plots leek hij te aarzelen. 'Je had toch geen andere plannen? Ik ben misschien wat voortvarend...' 'Neen, dank je,' stelde ik hem gerust, 'ik had helemaal geen plannen en eigenlijk ben ik best wel moe. Nog bedankt voor het aanbod. Ik moet bekennen dat de Alma inderdaad veel te duur voor me is.' Net als bij ons vorige afscheid kuste hij mijn hand, wenste me welterusten en vertrok. Mijn emoties lagen redelijk in de knoop. Wat deed ik hier in godsnaam, in het appartement van een volslagen onbekende? Voor hetzelfde geld kwam hij me deze nacht vermoorden en niemand zou ooit weten wat er met me was gebeurd. In een plotse vlaag van paranoia, besloot ik de deur van mijn kamer op slot te doen. Daarna nam ik een douche en kroop in bed. Ik was zo moe dat ik meteen in slaap viel.

Ik moest al enkele uren geslapen hebben, toen een lichtschijsel dat over mijn gezicht gleed me wakker maakte. Even dacht ik dat ik het me had ingebeeld... Toen voelde ik de hand, die zacht mijn haren streelde. 'Hoe ben je...?' begon ik geschrokken, maar Armand legde zijn vinger op mijn lippen en fluisterde: 'Ssst'. Voor ik het goed en wel besepte, lagen zijn lippen op de mijne en ik moet bekennen dat ik niet de minste weerstand bood. Een bovennatuurlijke kracht tilde me op en zette mijn hersenactiviteit stop, om me enkel nog te laten genieten van deze wonderlijke ervaring. Wat ik voelde, kan ik onmogelijk beschrijven. Het leek haast alsof Armand mijn ziel was binnengedrongen en me meenam op een reis door tijd en ruimte. Dat klinkt dwaas en kinderlijk romantisch, ik weet het, maar zoals gezegd: ik kan het op geen enkele andere manier beschrijven. Na wat uren leek, viel ik uitgeput in slaap. Toen ik weer wakker werd, scheen de zon al. Ik keek

naast me en zag dat Armand er niet meer was. Ik stond op, wilde de deur openen. Maar tot mijn verbazing bleek die nog steeds op slot – de sleutel zat nog aan de binnenkant. Hoe was Armand in godsnaam binnengekomen? Ik keek de kamer rond, zocht naar een tweede deur. Die was er niet. Ook de ramen waren goed gesloten. Had hij dan een tweede sleutel? Maar hoe kon die in het slot als er ook aan de binnenkant een sleutel zat? Verward ging ik naar beneden. Armand was in de keuken en maakte ontbijt klaar. 'Bonjour, ma belle, heb je lekker geslapen?' Ik aarzelde. 'Ja, denk ik...' 'Hoezo, denk je?' 'Ben... ben je nog op mijn kamer geweest deze nacht?' 'Op je kamer? Natuurlijk niet! Ik ben nog even zachtjes komen kloppen, toen ik rond middernacht weer thuiskwam, maar toen je niet antwoordde, ging ik ervan uit dat je sliep.' 'Ja,... dat zal dan wel.' Had ik me dan alles ingebeeld? Maar het leek allemaal zo levens- echt!

Wat volgde, was als in een sprookje... Armand had de hele dag voor me gereserveerd en leidde me door het hart van Parijs – en langs alle boekenstalletjes, natuurlijk. Ik had het gevoel met een privé-gids op stap te zijn: bij alles wat we zagen, wist hij allerlei verhalen te vertellen, waar ik maar niet genoeg van kon krijgen. Alleen over zichzelf wilde hij niets kwijt. 'Ik ben gewoon een saaie kerel, met een nog saaier leven,' antwoordde hij, toen ik hem vroeg iets over zijn jeugd te vertellen. 'Jij, saai? Komaan, zeg... Het lijkt wel alsof je honderd levens hebt geleid!' Er kwam een wat droeve glans in zijn ogen en hij fluisterde: 'Dan heb ik je honderd keer gemist...' 'Da's lief van je...' Ik streelde zijn wang. Hij keek me aan zoals die eerste keer bij het boekenstalletje: met ogen die dwars door me heen leken te priemen en me deden verstijven. Hij merkte dat ik ongewild rilde en schrok op uit de mijmering die hem mijlenver weg had gesleurd. 'Sorry. Laten we naar de Eiffeltoren gaan'. Onze tocht door het attractiepark voor volwassenen ging verder... tot we 's avonds allebei pompaf op zijn appartement kwamen. We hadden chinees meegebracht en Armand opende een fles duur ogende wijn. Hij had kaarsen aangestoken, en al was het een meeneemkaartje, het smaakte heerlijk in zijn bijzijn. Aan het eind van de avond vroeg ik me af wat hij zou doen... zou hij toenadering zoeken of me weer met een kushandje naar bed sturen? 'Ga jij nog graag uit? Het nachtleven van Parijs ontdekken?' Ik aarzelde. Ik wilde alles doen om nog wat langer bij hem te zijn, maar aan de andere kant was ik doodmoe. Bovendien had ik niet veel zin om in

nachtclubs rond te hangen, waar hij zelfs als hij naast me stond eindelijk onbereikbaar zou lijken. 'Voel je vooral niet verplicht. Ikzelf ben geen nachtbraker. Maar toeristen lijken het een must te vinden.' 'Ik ben geen toerist... toch niet echt.' 'Neen, da's waar... hooguit een boekentoeurist.' Hij lachte even. 'Goed. Geen stapje in de wereld dus. Had je nog wat anders gewild?' 'Ja, jou!' Het lag op het puntje van mijn tong, maar ik kreeg het niet gezegd. 'Neen, niets, dankjewel.' 'Goed. Dan ga ik naar mijn kamer. Slaap wel.' Hij stond op, kwam naar me toe en gaf me dit keer een zedige zoen op de wang. 'Tot morgen.' We maken toch al vorderingen, dacht ik bij mezelf, terwijl ik hem eveneens goedenacht toewenste en naar mijn kamer ging. Ik aarzelde of ik de deur op slot zou doen. Ergens had ik ze liever wagenwijd opengelaten, maar de wonderlijke ervaring van de voorbije nacht intrigeerde me. Had ik het gedroomd of niet, en indien niet: hoe was hij binnengekomen? Dus deed ik opnieuw de deur op slot en zette er dit keer zelfs een stoel tegenaan. Daarna tastte ik alle muren af, om eventuele geheime deuren op te sporen. Maar ik vond nergens een kier of iets wat ook maar enigszins op een geheime doorgang leek. Met een zucht ging ik naar bed en knipte het licht uit. Ik wilde koste wat het kost wakker blijven, maar verloor al snel mijn wanhopige gevecht met de slaap.

Net als de vorige nacht werd ik enkele uren later gewekt door een lichtstraal en kwam Armand naast me liggen. 'Armand, ben jij het echt?' vroeg ik slaapdronken. 'Natuurlijk ben ik het echt.' 'Waarom ontkende je vanmorgen dan dat je hier was geweest? En hoe ben je binnen geraakt?'

Weer legde hij zijn vingers op mijn mond, en fluisterde: 'Stel niet zoveel vragen. Geniet gewoon van ons samenzijn.' Ik gehoorzaamde en liet me wegglijden in zijn magische spel. De volgende morgen vond ik de stoel op net dezelfde plaats als ik hem de avond voordien had gezet. Het frustreerde me dat ik niet wist hoe Armand binnenkwam, hoewel ik er nu van overtuigd was dat ik het niet gedroomd had. Toch durfde ik hem er niet meer over aan te spreken.

In de maanden die volgden, keerde ik ieder weekend terug naar Parijs, en elke zondagmiddag nam ik met tegenzin afscheid van mijn geliefde. Elke week bezochten we de boekenstalletjes, gingen naar musea of theatervoorstellingen en brachten uren door in zijn bibliotheek. Zonder verdere vragen speelde ik zijn geheimzinnige nacht-

spelletje mee. Ik raakte er steeds meer van overtuigd dat ik de rest van mijn leven met hem wou delen en begon uit te kijken naar een job in Parijs, met de bedoeling mijn vroegere omgeving vaarwel te zeggen en definitief bij Armand in te trekken. Armand leek dat idee toe te juichen en hielp me zelfs bij mijn zoektocht. Maar in deze tijden van crisis liep de jacht naar een job niet over rozen en voorlopig bleef ik dus over en weer pendelen. Op een zoveelste zondagochtend liepen we voor een evenzoveelste keer langs de boekenstalletjes. Ik kende intussen alle verkopers – en zij kenden ons. Ik was lichtjes verbaasd toen ik bij een van de stalletjes niet mijn favoriete verkoper Pierre zag, maar een wat vreemde man met grote, bolle, dicht bij elkaar staande ogen, een lange snor en een zwarte krul op zijn voorhoofd. Hij zag er wat ouderwets uit en droeg een vreemde jas met drie gouden knopen aan de mouw en een hemd met een hoge witte boord. Niet bepaald de kledij die je van een bouquiniste verwachtte.

'Ziek,' antwoordde hij kort, toen ik vroeg waar Pierre was gebleven, 'maar ik kan u net zo goed van dienst zijn. Mag ik u dit boek aanbieden? Het is een buitenkans voor een kenner als u!' Hij reikte me een editie aan van Prousts *Le temps retrouvé*, het laatste deel van zijn roman *A la recherche du temps perdu*. 'Hoeveel vraagt u ervoor?' aarzelde ik, want ik was niet echt van plan het boek te kopen. 'Voor u, als trouwe klant, is het gratis.' 'Trouwe klant? Hoe weet u...?' 'Pierre vertelde me alles, mevrouwetje. Aha, en daar is uw vriend dan eindelijk!' Armand, die even achterop was geraakt omdat hij een bedelaar een aalmoes had gegeven, kwam inderdaad naast me staan. 'Armand, ça fait longtemps, mon cher!' De verkoper begroette hem enthousiast, waardoor ik even dacht dat zij goed bevriend waren. Maar in plaats van de groet te beantwoorden, werd Armand bleek en wankelde, waarbij hij mijn schouder vastgreep om zich recht te houden. 'Armand, gaat het?' vroeg ik bezorgd. Hij knikte. 'Een beetje last van mijn bloeddruk. Gaat wel weer over.' 'Ik heb uw vriendin net een exemplaar geschonken van *Le temps retrouvé*. Want zijn we niet allemaal af en toe op zoek naar *le temps perdu*?' Ik ergerde me rot aan de verkoper die over boeken bleef leuteren, terwijl Armand zich duidelijk niet goed voelde. Hij begon plots vervaarlijk te hoesten, en trok me weg van bij het boekenstalletje. 'Allons, ma chérie, je moet de trein halen.' 'Maar Armand... ik heb best wel nog tijd. Bovendien maak ik me zorgen om jou. Ben je wel oké?' 'Niets om ongerust over te

zijn, het is mijn allergie die de kop opsteekt. Ik moet gewoon naar huis om mijn medicatie te nemen. Dan is het dadelijk weer over.' Hij vergezelde me naar het station en net voor ik de trein zou opstappen, omhelsde hij me en kustte me intens en passioneel. Het was de eerste keer dat hij zoiets overdag deed, buiten zijn nachtelijke bezoeken. 'Bon voyage, mon amour. Au revoir.' Ik stapte met de grootste tegenzin op de trein en kon het onbehaaglijke gevoel dat er iets mis was, niet van me afschudden. Ook thuis bleef ik me zorgen maken. Na een slapeloze nacht belde ik naar kantoor. Onder het mom van een zieke tante, vroeg ik of ik enkele vakantiedagen mocht opnemen. Dat was geen probleem en even later spoorde ik alweer naar Parijs. Het leek alsof de afstand opeens dubbel zo groot was geworden. Toen ik eindelijk voor de deur van het appartementsgebouw stond, bleek de sleutel van de voordeur die Armand me enige tijd geleden had gegeven, niet meer te passen. Ik begreep er niets van. Had iemand – net nu en op zo'n korte tijd – het slot van de voordeur vervangen? Ik ging op zoek naar de deurbel van Armands appartement. Tot mijn verwarring vond ik zijn naam niet meer tussen de namen die bij de verschillende appartementsnummers stonden. In plaats daarvan hing er een plaatje met Kernel Investissements. Wat was hier aan de hand? Welk spel speelde Armand? Toen iemand even later het gebouw verliet, profiteerde ik ervan om binnen te glippen en liep haastig naar het vertrouwde appartement. De voordeur van het appartement stond open en de inkomhal was ingericht als een soort onthaal. Een onbekende dame zat ijverig aan een pc te typen en keek op toen ze me zag binnenkomen. 'Kan ik u helpen?' 'Ik... ik zoek Armand?' Hulpeloos keek ik haar aan. 'Armand? Welke Armand? Hier werkt niemand met die naam... U bent hier bij Kernel Investissements. Misschien heeft u zich vergist van verdieping?'

Ik schudde verward het hoofd... 'Nee... het was hier... Mag ik even...?' Ik keek vol ongeloof om me heen. Het appartement leek volledig heringericht. Hoe kon dit in één dag gebeurd zijn? Of had ik me dan toch vergist van verdieping... Dat was me al die maanden nooit overkomen. In paniek liep ik naar boven, verdieping na verdieping... Maar nergens herkende ik het zo vertrouwde appartement. Er moest iets gebeurd zijn, iets vreselijks... Na al die maanden, zo besefte ik, wist ik eigenlijk nog steeds nauwelijks wat af van Armand. Ik meende hem door en door te kennen, wist waarvan hij hield en wat hem ergerde,

wat zijn lievelingseten was, zijn favoriete auteur, zijn smaak van muziek... Maar waar hij vandaan kwam, wie zijn vrienden of verwanten waren, wie ik kon contacteren: daar had ik geen flauw benul van. Wanhopig trok ik naar het politiekantoor. Na lang wachten kreeg ik de kans mijn verhaal te doen. Hoe ongeloofwaardig het ook klonk. 'Kernel Investissements bevindt zich al vijf jaar op die plaats, mevrouw. Bent u wel zeker dat u het juiste adres heeft?' Ik gaf ongetwijfeld de indruk aan dementie te lijden. Ja, ik was zeker, maar neen, intussen was ik dat helemaal niet meer.

De agent kreeg duidelijk medelijden met me en besloot de inwonerslijsten te raadplegen. 'Het spijt me. Ik vind geen Armand Montgarde die ingeschreven is in Parijs.' Ik zuchtte. Hij kon net zo goed elders ingeschreven zijn... Misschien huurde hij het appartement slechts tijdelijk, of mocht hij het van vrienden gebruiken. Al verklaarde dat niet hoe hij ineens was verdwenen, en het appartement als het ware met hem. 'Hij voelde zich gisteren duidelijk niet goed. Wat als hij in het ziekenhuis is opgenomen? Of...' Ik durfde mijn zin niet aanvullen met mijn grootste vrees. 'Wacht u even in de wachtzaal. Ik zal de ziekenhuizen contacteren,' bood de bereidwillige agent aan. Nerveus ging ik zitten. Ik werd heen en weer geslingerd tussen hoop en vrees: een ziekenhuis leek de enige kans om Armand terug te vinden, maar dat betekende dan ook dat hij misschien ernstig ziek was. Na een tijdje kwam de agent terug. 'Het spijt me. Geen Armand Montgarde. In geen van de ziekenhuizen van Parijs. En ook niet bij de overledenen van het voorbije weekend.' Dat laatste was een pak van mijn hart, maar al bij al stond ik geen stap verder. Ik had geen enkel aanknopingspunt.

Ik besloot wat in de buurt van het appartement te gaan dolen in de hoop dat ik Armand tegen het lijf liep, zoals bij onze eerste ontmoeting. Ik ging naar de cafés en restaurants waar we samen waren geweest en toonde op mijn smartphone de enige, wat wazige foto die ik van hem had. Niemand herkende hem, niemand had hem gezien. Plots herinnerde ik me de man bij het boekenstalletje. Hij had Armand direct herkend en bij naam genoemd. Misschien wist hij meer van hem. Ik rende erheen. Verbaasd en enigszins ontgoocheld merkte ik dat de ouwe Pierre terug op post was. 'Ah, Pierre. Al genezen?' Pierre keek me onbegrijpend aan. 'Genezen, hoezo?' Ik glimlachte nerveus. Hij leed toch niet aan geheugenverlies? 'Ik was hier giste-

renochtend. Je vervanger vertelde me dat je ziek was.' Pierres verbazing leek nog toe te nemen. 'Vervanger? Welke vervanger? Ik sta hier al twintig jaar en ben nog nooit een dag ziek geweest, laat staan dat ik me zou laten vervangen! Deze kostbaarheden laat ik niet in vreemde handen achter!' En hij streelde liefkozend zijn oude boeken. 'Hoe... hoezo? En de man met de zwarte haarlok dan? Hij gaf me nog een gratis boek...'

'Gratis? Nou, dat was dan toch geen boek van mij... Mijn inventaris klopt als een bus en elk boek is betaald... kijk maar.' Hij toonde me het boek waarin hij al zijn verkopen noteerde. Pierre leek stellig overtuigd van zijn gelijk en al moest hij zich gewoon vergissen, ik besloot niet verder aan te dringen. 'Nou goed... Maar Armand, weet u iets van Armand?' 'Armand? Welke Armand?' 'Mijn vriend...'. Ik duwde hem mijn smartphone onder de neus. Hij schudde het hoofd. 'Niet gezien. Weet u, er komen hier zoveel mensen langs, ik kan heus niet onthouden wie wanneer aan mijn kraampje komt'. Ik knikte begrijpend. Wat maakte ik mezelf ook wijs. Ik stak hem een visitekaartje toe. 'Als u hem ziet, wilt u hem dan vragen me te contacteren, en me ook zelf verwittigen?' De man knikte, maar ik had mijn twijfels of hij het oprecht meende.

Moedeloos keerde ik terug naar huis. Ik kon alleen maar hopen dat Armand me vroeg of laat zelf zou contacteren. Tenslotte had hij van mij wel alle mogelijke gegevens. Ik had hem ooit zelfs het nummer van mijn kantoor gegeven, voor het geval hij me dringend moest bereiken. Thuisgekomen voelde ik me compleet leeg en uitgeput. Ik wist niet wat ik moest denken. Was Armand iets ernstigs overkomen, of had hij me gewoon maandenlang voor de gek gehouden en was hij niet wie hij beweerde te zijn? Het hele mysterie rond het appartement maakte de hele zaak nog duizend keer verwarrender. Hoe kon het in één dag zo veranderd zijn? Had ik me dan alles ingebeeld? Ik nam voor alle zekerheid een dubbele dosis slaappillen mee en ging naar bed. Mijn ogen vielen op het boek op het nachtkastje, het boek van Proust dat de vreemde verkoper me had gegeven. Ik had het nog niet eens bekeken. Nu leek het plots de laatste indirecte herinnering die ik aan Armand overhield. Ik opende het boek. Op de eerste bladzijde ontdekte ik een handgeschreven inscriptie. 'A mon meilleur ami Armand. Marcel Proust.' Proust had dus net als ik een vriend die Armand heette. Over toeval gesproken. Des te meer omdat precies dit

boek bij mij terecht gekomen was. Door een plotse nieuwsgierigheid gedreven, ging ik op internet op zoek naar Marcel Proust. Bij zijn entourage vond ik één enkele Armand. Armand de Gramont. Geboren in 1879 en gestorven in 1962. Het jaar dat ik geboren werd. Met kloppend hart klikte ik op de link. Van op het scherm keken twee vertrouwde ogen me met een zekere weemoed aan...

Uit: Els Vermeir, Parijs onderhuids, 250 p., Uitg. Scriptomanen, 2016

Waarheid & herinnering

door Johan Debruyne

ZINVOL BRONS IN BRUGGE

In de zogenaamde “publieke ruimte” van de gewezen Europese culturele hoofdstad Brugge kwam onlangs een bronzen sculptuur het sinds jaar en dag omstreden conglomeraat vervoegen. Ondergetekende - al zo’n 40 jaar behoorlijk intens met (actuele) beeldende kunst begaan - was niet op de onthulling uitgenodigd. Dit laatste hoeft niet te verwonderen: hij spaart zijn kritiek niet en het is een publiek geheim dat hij het moeilijk heeft met het feit dat zijn aloude geboortestad bang is van vernieuwende kunst of kunst die niet meteen duidt, maar veeleer vragen oproept. Geen probleem, hij wordt doorgaans overdadig ingelicht, getipt en gepolst.

Enkele jaren geleden kwam bij de toegang tot het eerbiedwaardig Groeninge Museum plots een marmeren sculptuur (in de weg) staan. Een grote marmeren, bedreven gekapte abstractie, waarvoor men blijkbaar €200.000 had opgehoest. Die plek had helemaal niet om een kunstwerk gevraagd, maar naar verluidt had de toenmalige hoofdconservator een boon voor de kunstenaar en/of zijn oeuvre. Toen een vloed van negatieve commentaar de kop opstak, omschreef hij de aanwinst dan maar als “tuinversiersel”. Weer niet zo lang voordien had de toenmalige schepen van cultuur - tegenwoordig combineert de allround burgemeester de bevoegdheid omtrent culturele aangelegenheden nog met tal van andere verantwoordelijkheden - zich bij de onthulling van weer eens een nutteloze en weinig waardevolle creatie laten ontvallen dat dergelijke calamiteiten in de toekomst niet meer mogelijk zouden zijn in een cultuurstad als Brugge.

De stad Brugge heeft de laatste decennia zo veel goed bedoeld diletantisme op straten en pleinen neergepoot, dat bijna niemand nog de stad bezoekt om actuele kunst te zien. Wat ontzettend jammer is, zeker voor de weinige kunstgaleries die wel in het heden proberen te leven. Een "triënnale voor architectuur en hedendaagse beeldende kunst" zal deze toestand niet veranderen wanneer er in de tussentijd op dat specifieke domein nauwelijks iets gebeurt. Een bevoegde commissie voor sculpturen in de publieke ruimte dringt zich al heel lang op, maar verdelen en heersen, vriendjes maken en géén risico lopen, is veel leuker en gemakkelijker.

Brugge, heb ik geleerd, is een stadje dat op dat domein behoorlijk kan incasseren. Je kan - wanneer de toeristenmallemlen is stilgevalen - best nog heerlijke wandelingen maken en je toch met regelmaat storen aan artistieke onzin. Aan wat (veel) beter had gekund. Gedurfd. Ook op het vlak van de architectuur.

Onlangs nog keek ik weg van soorten Giacomettikopieën bij de schouwburg (omdat zich in deze buurt ook de bib bevindt, staat een van de koploze protagonisten zowaar een boek te lezen!), probeerde ik niet te letten op de bronzen (!) bloemenkorf langs de Dijver, een op zijn zij liggende koets etc., etc.. Doorgaans, op de net verdwenen beeldengroep op 't Zand na, wordt weinig ruchtbaarheid aan die beeldende ingrepen gegeven. Altijd schreef ik eerlijk mijn mening, onder meer gedurende vele jaren in de Krant van West-Vlaanderen (waar men best blij leek met zo'n kritische jongen), die ik nota bene nooit meer lees. Ook EXIT, het Brugs cultuurmaandblad dat het beleid bijna immer bejubelt, lees ik niet.

De meeste "aanwinsten" waren bronzen werken (een materie die tegen een stootje kan), zodat men me op de duur verweet iets tegen brons te hebben. Ik heb helemaal niets tegen brons. En ik heb het grootste respect voor vakmanschap. Ten bewijze mijn bewondering voor Rik Poots Ruiters van de Apocalyps in de Hof van Arents. Tegen marmer heb ik evenmin iets: wat voor een prachtwerk vind je niet wanneer je doorheen het Oud Sint-JanDomein laveert? Penone! Een werk van een van 's werelds grootste kunstenaars van de Arte Povera. Alleen: wie werken in de publieke ruimte neerzet, heeft de verdomde plicht er zorg voor te dragen. In dit laatste geval: ervoor zorgen dat die druppels blijven vallen. Tranen om zo veel leed.

Toen ik in 2001 begon aan een onbezoldigd decennium als curator/animator op de wijk Sint-Jozef kreeg ik ook voor de zeven kunstenaars met wie ik zou werken en voor hun creaties een schijntje. Voor het boekje van de ondertussen te jong overleden Alain Géronnez ("Dr. Ox") ben ik iets bij gaan vragen en wanneer ik - ondanks veel obstakels - kleine Georges in brons (!) op een sokkel kreeg, was ik bij de Erven Ramon en serviceclub Kiwanis Brugge gaan bedelen. Eeuwige dank! Het heeft de stad niets gekost. Voor de reuzenmarmot (onderhand de mascotte van de wijk geworden) op het Gandhiplein kreeg ik in 2003 van zowel toenmalig burgemeester Moenaert als van Renaat Landuyt (toen minister van Toerisme) een beetje geld toegestopt. Een som waarvoor pakweg iemand als Fabre niet eens zijn huis verlaat. Ik werd onderhand het organiseren en schooien gewend. Prestigeprojecten waar vandaag niemand nog iets van weet, gingen ondertussen met pakken geld aan de haal. Maar met enthousiasme en liefde overwin je veel. Mijn nissenproject werd in diezelfde periode, ondanks (soms openbare) beloftes, gekelderd. Alleen de nis boven de Cafedraal (Zilverstraat) van mijn vorig jaar overleden vriend en kunstenaar Ignace Bernolet is er nog getuige van.

HOMELESS JESUS

Sinds een week of iets meer word ik gebriefd omtrent een bronzen sculptuur bij de Magdalenakerk (Astridpark/ Botaniek Hof). Het beeld - zo las ik naderhand - was officieel ingehuldigd - maar opnieuw was ik niet uitgenodigd. Linksvoor en bijna tegen de kerk staat een bronzen zitbank waarop een bronzen figuur op zijn zijde ligt, de knieën opgetrokken: Homeless Jesus. Wanneer ik ga kijken, sneeuwt het en op het beeld heeft zich een laag sneeuw gevormd. Het doet me wat. Maar of het een goed kunstwerk is, valt op dat moment niet uit te maken. Ik voel wel meteen dat het op die plaats functioneert.

Ik keer terug wanneer de sneeuw modder is geworden. Nu kan ik het beeld met aandacht monstren. Ik zie dat het inderdaad om Jezus gaat: de wonde in elk van zijn voeten. Ik kan ook een glimp van zijn gezicht opvangen. De deken waarmee de dakloze zich tegen de kou beschermt laat een opening. Het is een vakkundig gemaakt beeld. De glooiingen zitten goed. Prima sculptuurwerk.

Er komen mensen rondom me staan. Weer denk ik: het functioneert. Of het nu Jezus moest zijn of een naamloze dakloze... Hoe dan ook, de man is dakloos. Het is bar koud en de man moet buiten slapen. Ik zal me later duidelijk laten maken dat er in Brugge vandaag zo'n 50 mensen dakloos zijn! Ik heb wat foto's genomen. Rond het plein zijn winkels die bekend staan om hun exquise marchandise. Vooral een slagerij en een bakkerij genieten grote bekendheid om de kwaliteit van hun producten. Rijen dik schuiven er aan. Ik word bekeken. En maar vreten, terwijl anderen creperen van honger en kou! Mij bekruipt hetzelfde gevoel als wanneer ik van mijn huis in de Leopold I-laan naar de bushalte net voorbij de Carrefour stap: ook daar zitten en liggen mensen, in de kou, op vermolmd "tuinversierselen", een bierblik in de verkleumde hand. Inderdaad, ook hier is het leven lang niet voor iedereen een feest. Het geeft me telkens een wrang gevoel, omdat ik bij elke veeleer schaarse uitstap naar het pretpark dat mijn geboortestad is geworden het nuttige aan het aangename paar. Doorgaans ga ik in een van de boekhandels lectuur halen en het kaft wordt gelezen terwijl ik in een van de vele koffiehuisen geniet van wat lekkers. Wat mis ik op die momenten nog steevast mijn jongste zus. Het zal straks twee jaar geleden zijn dat ik ze plots ben verloren, dat al haar organen, moe van een lange strijd tegen kanker, elke functie weigerden. Met haar kon ik over dit soort zaken praten en van mening verschillen.

Terug naar Homeless Jesus: geen zinloos brons, dus, tot spijt van wie het benijdt. De maker is een katholieke Canadees: Timothy Schmalz. Deze Jesus vind ik zijn beste werk. Er zijn tien exemplaren van. Onder meer het Vaticaan en de steden New York en Madrid bezitten er een. Een sponsor heeft het allemaal bekostigd. En YOT, een vereniging die mensen van alle strekkingen en gezindten, die zoeken naar zin, bij elkaar wil krijgen en dus doen nadenken waar we met deze snel veranderende wereld naar toe kunnen en welke nieuwe functies kerken op zich kunnen nemen (ooit zong een Nederlands duo Vluch-

ten kan niet meer), heeft geijverd om het niet in Brussel, maar in Brugge te krijgen. In de ontwijde Magdalenakerk is meer kunstigs te zien. De bijzondere schommel voorbij een waterplas trok meteen mijn aandacht. Zelfs met mijn bijna 100 kilo zou ik erop mogen... Het ware interessant indien ook jonge kunstenaars deze locatie ontdekten.

Chapeau!

door Marie-Rose D'haese

Een geschiedenis van het lezen - Alberto Manguel

(Argentinië, 1948) is schrijver van non-fictie, journalist en bibliofiel. Hij verwierf internationale bekendheid met *'Dagboek van een lezer'*, *'Kunstlezen'*, *'Een geschiedenis van het lezen'* en *'De Bibliotheek bij Nacht'*.

Manguel bracht zijn vroege jeugd door in Tel Aviv, waar zijn vader ambassadeur was. Hij sprak daar Duits en Engels en leerde pas na zijn terugkeer in Argentinië op zijn zevende Spaans. Negen jaar later vroeg de blinde schrijver Jorge Luis Borges om hem voor te lezen en zo ontstond zijn grote liefde voor literatuur. Inmiddels heeft hij meer dan 30.000 boeken verzameld. Vlak voor de Vuile Oorlog (1976) vertrok hij naar Europa waar hij begon aan een groot oeuvre over de wereldliteratuur. Hij verruilde Europa voor Canada en in 2000 verhuisde hij samen met zijn boeken naar het Franse Poitou-Charentes. Hij ontving vele prijzen voor zijn werk, waaronder in 1998 de prestigieuze Franse Prix Médicis voor deze *'Een geschiedenis van het lezen'*. (writersunlimited.nl) Hij heeft een eigen website: www.alberto.manguel.com

Van hem las ik *Een geschiedenis van het lezen*. Ambo, 1999.

Men lette op het lidwoord: onbepaald. In zijn laatste hoofdstuk maakt Manguel daar een bepaald lidwoord van en toont aan dat DE geschiedenis schrijven onmogelijk, zelfs ridicuul is.

Dit boek is wat groter dan het gemiddelde en zeker zwaarder: het weegt bijna 2 kg, niet bepaald geschikt voor in een binnenzak. Het telt 621 pagina's, maar bevat zeer veel "prentjes".

Het is prachtig uitgegeven en geïllustreerd. En dat is hier zeker een meerwaarde, omdat het natuurlijk gaat om lang vervlogen tijden, middelen en mogelijkheden die door allerlei miniaturen en afbeeldingen van voorwerpen verduidelijkt worden en aanschouwelijk worden gemaakt.

Het boek bestaat uit twee grote hoofdstukken: de handeling van het lezen en de macht van de lezer.

Deze worden elk ingesloten door een hoofdstukje, respectievelijk, *De laatste pagina* en *Schutbladen*.

Men kan erin grasduinen, er een tijdje in lezen, zich verwonderen over allerlei wonderbaarlijke toestanden en het vervolgens weer een hele tijd laten liggen.

Het vergezelde mij gedurende vele maanden, het was nooit veraf, maar nooit dwingend, het wachtte geduldig tot ik weer klaar was voor een nieuwe portie weetjes.

Zelfs de boekomslag staat propvol informatie.

Manguel situeert de eerste lezer rond 4000 v.C., uit welke tijd wij een kleitablet hebben met merktekens die 10 schapen en 10 geiten moeten voorstellen.

En, verrassing, verrassing: de eerste ons bekende en bij name genoemde auteur is... een vrouw: Enheduanna, prinses van Akkad en hogepriesteres, die zich in haar zangen richt tot een *'dierbare lezer'*. Het is nog 2300 voor Christus.

Rond 420 spreekt Socrates zich bij monde van Plato uit tegen lezen: *boeken zijn nutteloze instrumenten, omdat ze niet kunnen uitleggen wat erin staat, maar alleen steeds opnieuw dezelfde woorden kunnen herhalen.*

Naast de kwestie dus.

In 330 v.C. leest Alexander de Grote tot stomme (sic) verbazing van zijn troepen *in stilte* een brief van mama Olympias: nog nooit had iemand niet hardop iets gelezen. Het moet ook niet eenvoudig ge-

weest zijn: interpunctie bv. werd pas in 200 v.C. uitgevonden door Aristophanes van Byzantium.

Het ontbreken daarvan is een van de redenen waarom kinderen in de oudheid zo moeizaam leerden lezen: geen spaties, geen onderscheid kleine letters en hoofdletters, geen alinea-indeling, geen leestekens. *Wat je zag was 1 groot blok letters.* (Eleanor Dickey, in een Romeins klaslokaal Atheneum 2017)

Rond 55 v.C. tekent Julius Caesar het doodvonnis van de boekrol: hij bedenkt als eerste de codex, pagina's gevouwen in de vorm van een schrift. Althans volgens Suetonius.

Ca. 1010, in een periode waarin 'serieuze' lectuur in Japan uitsluitend voorbehouden is aan mannen, schrijft Murasaki de eerste historische roman: *Het verhaal van Genji*, dat zowel als lesmateriaal dient voor haarzelf als voor de vrouwen aan het hof van Heian.

Het verscheen pas in 2013 in een Nederlandse vertaling van Jan Vos in de Perpetuareeks.

Je kan het kopen voor het luttele bedrag van € 395,-.

"De schijn was het belangrijkste. (...) onder dergelijke omstandigheden is het verbazingwekkend dat ze (vrouwen) erin geslaagd zijn de belangrijkste literatuur van die periode te creëren, en dat ze daarbij zelfstandig een aantal genres verzonnen hebben. Als men tegelijkertijd literatuur creëert en ervan geniet -als het ware een gesloten kring vormt die produceert en consumeert wat ze voortbrengt, en dat alles binnen een maatschappij die wil dat die kring onderdanig blijft-, dan moet dat als een uitzonderlijk moedige daad worden gezien. (p.409 in het hoofdstuk *lezen binnen muren*)

Vrouwen in het Westen daarentegen zijn nog tot in de 14de eeuw voorwerp van discussie binnen de kerk betreffende hun intellectuele vermogens: *kan het eigenlijk wel dat Simone Martini de heilige maagd afbeeldt met een boek in de hand, als ze bezoek krijgt van de engel Gabriël?*

Dat is dus nà von Bingen in de 12de en nà Hadewijch in de 13de eeuw.

Op haar index opgesteld in 1559, herzien in 1948 en afgeschaft in 1966 stonden o.a. Colette en Graham Green. En Cervantes, en Victor Hugo en de beide Dumas enz. enz.

Wie van ons herinnert zich niet de cijfers die ons voorhielden wat en vooral wat *niet* te lezen: **I** stond voor *verboden* lectuur, **II** voor

streng voorbehouden lectuur, **III** voor *voorbehouden* lectuur, **IV** voor lectuur voor *volwassenen alleen*, **IV-V** voor lectuur voor de *rijpere jeugd* en **V** voor lectuur voor *allen*.

In zijn *regels voor het decorum in de christelijke wellevendheid* (1703) haalt St. Johannes Baptist de La Salle uit naar "lieden *die het wagen in bed te lezen*."

Waarvan acte.

In de VS bleef tot 1865 de wet van kracht waarbij het verboden was slaven te leren lezen.

"*De eerste keer dat je betrapt werd dat je probeerde te lezen of te schrijven, werd je geegeld met een leren zweep, de volgende keer met een kat met negen staarten, en de derde keer hakten ze het eerste kootje van je wijsvinger af.*" (p.496 hoofdstuk verboden lezen)

In zijn inleidend hoofdstuk 'De laatste pagina' vertelt de auteur ons over zijn eigen ervaringen als beginnend lezertje: heerlijk om daar zo je eigen herinneringen tegen af te zetten!

Daarin vertelt hij van zijn voorlezen aan Borges. En hoe hij ontdekt dat *lezen een cumulatieve bezigheid is: elk nieuw boek dat je leest, bouwt voort op wat de lezer eerder heeft gelezen*. p.58

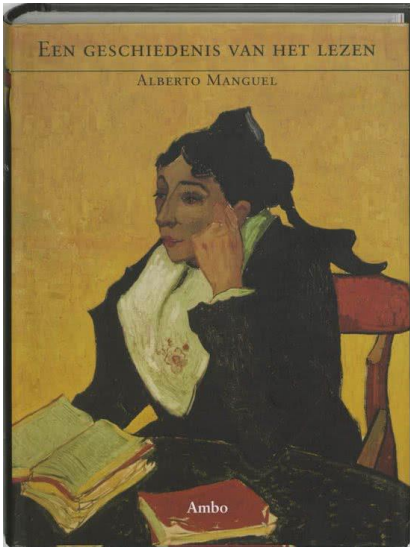
Het eerste grote hoofdstuk, de handeling van het lezen, gaat over tal van onderwerpen, waaronder: leren lezen, lezen in stilte, voorgelezen worden, lezen voor jezelf.

Er worden interessante vragen gesteld: Waaruit bestaat eigenlijk de handeling van het lezen? Hoe verandert het zien van een tekst, in het lezen van een tekst?

Lezen is niet *een automatisch proces van een tekst opnemen (...)* maar *een verbijsterend (...) reconstructieproces*. (p. 89)

Lezen in stilte moet pas in de 10de eeuw in gebruik gekomen zijn in het Westen.

Geschreven woorden waren bedoeld om hardop uitgesproken te worden, de tekens bevatten een specifieke klank, men moest die kunnen horen om te begrijpen.

De zegswijze: *scripta manent, verba volant* (overigens foutief genoteerd p. 99) wat nu betekent: het geschrevene blijft (z'n belang behouden), het gesprokene is vluchtig, betekende oorspronkelijk precies het tegenovergestelde: wat gesproken werd, kreeg vleugels, het enkel geschrevene bleef dode letter.

Echter, volgens Manguel maakt het lezen in stilte een *ongeziene communicatie* mogelijk *tussen boek en lezer* (p.110)

Er is een tijd geweest waarin er in de fabrieken een lector was om aan de arbeiders voor te lezen, zodat

ze ondertussen voort konden werken, maar ook om het analfabetisme een hak te zetten. Dat was zo op het Cuba van januari 1866 bv. Dit werd al gauw als subversief onderkend en al in mei werd er een edict uitgevaardigd waarbij het verboden werd de arbeiders met voorlezen van hun werk af te houden. (p.210)

Voorlezen in kloosters kwam er op initiatief van Benedictus: *tijdens de maaltijd van de broeders moet altijd voorgelezen worden*, stipuleert de regula S. Benedicti. (p 215)

Bekende voorlezers waren natuurlijk de troubadours: van de 12de eeuw zijn ons 100 namen bekend, waarvan 20 vrouwen.

Grote aandacht gaat naar de vorm van het boek in het gelijknamige hoofdstuk vanaf p. 235: kleitabletten, rollen, codices, grote boeken, miniatuurboeken.

En hun houders: speciale stoelen en tafels, constructies om in bed te lezen; de revolutie die de uitvinding van de boekdrukkunst is geweest.

In *De metaforen van lezen* maak ik kennis met Margaret Fuller, een uitzonderlijke vrouw: *de eerste vrouw die als beroep boeken recenseerde, de eerste vrouwelijke buitenlandcorrespondent, een helder*

formulerende feministe, de schrijfster van het hartstochtelijke traktaat Woman in de nineteenth century. p 306).

Dit boek bevat een schat aan informatie en oogopenende observaties en meningen, een overvloed aan afbeeldingen en illustraties van de meest uiteenlopende soort.

Ik wil afsluiten met iets wat mij daarbij opviel.

Er zijn nogal wat plaatjes van lezers, mannen én vrouwen. Maar wat mij trof bij de lezend afgebeelde vrouwen is dat ze niet ... lezen: ze dromen weg, staren in de verte, zijn bezig met anderen enzovoort. Ik heb het aantal afbeeldingen van "lezende" vrouwen geteld. Met inbegrip van de cover zijn het er 72. Op het voorplat L'Arlésienne van Van Gogh, die dromerig voor zich uit staart, een boek opengeslagen voor haar op tafel. Het portret van Virginia Woolf aan het begin toont haar terwijl ze opkijkt uit haar boek en een sigaartje rookt, p. 29 zien we op een gravure een onderwijzeres die boeken aanreikt aan haar pupil-len; p. 66 een mooie Japanse prent van een lezeres/schrijfster, sta-rend in de verte, p. 73 een prachtig portret van André Derain uit 1935, alleen, de jonge vrouw léést niet, zij droomt.

Natalia Gontsjarova toont ons wel een interieur met aandachtig le-zende vrouw p. 82 en ook geheel in haar lectuur verzonken is de vrouw op het olieverfschilderij van Malczewski p. 84.

Zelfs een Romeinse muurschildering toont ons een vrouw die een boekrol afrolt en léést. (p. 107) Op de pagina's 114-11, een liggend meisje, opgaand in haar boek, maar p. 135 weer een van haar boek wegstarende vrouw van Charles Steuben uit 1829. Een 16de eeuwse Frans beeld toont ons de heilige Anna die aan haar eigen lectuur ver-zaakt om haar dochter Maria te leren lezen (p143) en op de volgende pagina leest de jonge moeder Maria baby Jezus voor. Maar zelfs daar gaat de aandacht niet naar het boek en het lezen: Maria laat haar boek voor wat het is om zich liefdevol naar haar kindje toe te buigen. Zeer mooi vond ik de Mary Cassat uit 1888 p. 206: een afbeelding van haar moeder die de kleinkinderen voorleest en daar helemaal in opgaat: de kinderen hangen aan haar lippen. Een groot contrast met het werk van Guiseppa Sciuti p. 232 met hetzelfde onderwerp, maar waarbij alle aandacht gaat naar interieur en kinderen.

Het fresco uit de Villa dei misteri toont ons een Romeinse matrone die niet zeer geïnteresseerd luistert naar haar kind dat van een rol voor-leest. Haar eigen rol rust gesloten in haar hand. (p. 442)

François Boucher beeldt in 1758 zijn Madame de Pompadour af met een boek op haar schoot, maar niet lezend (p. 226) en een paar pagina's verder toont Thérèse Schwartz op een schilderij van 1855 twee meisjes die aan het borduren zijn, maar door een derde worden voor-gelezen.

De vrouw op de prent p. 258 (Frans, 19de -eeuws) is zeer gefocust op het boekje dat ze in handen houdt, terwijl de vrouw die afgebeeld wordt op het 17de -eeuwse portret van Bartholomeus van der Helst ons aankijkt en bij wie je pas bij nader toekijken in haar hand een miniatuurboekje ontdekt.

De meisjes op het schilderij van Zandomeneghi uit 1900 p. 406 discussiëren met z'n drieën over wat ze aan het lezen zijn: een leesclub-je!

Het beeld van Eleonora van Aquitaine, op haar tombe in de abdij van Fontevrault, heb ik altijd heel bijzonder gevonden: zelfs in de dood houdt ze haar boek in de hand. (p. 274)

De jonge vrouw, op de rug gezien op het werk van Carl Holsoe, eind 19de eeuw, zit geconcentreerd te lezen (p. 277) en ook Picasso beeldt zijn vrouwen echt lezend af p. 280 en 553.

Bij Isaac Jouderville uit 1632 leest de afgebeelde vrouw niet, ze kijkt

op naar iemand buiten de lijst. (p. 287).

Bij Léger uit 1924 Lecteurs p. 560 wordt het boek wel vastgehouden, maar de personages kijken ons aan en vergeten hun lectuur.

Treffend vind ik vaak Maria op annunciaties: bv. die van Martini uit 1333 waar Maria door de engel gestoord wordt bij haar lectuur: ze trekt zich wat weg van hem, heeft haar boek dichtgevouwen, maar houdt haar vinger ertussen: ze is duidelijk niet blij met de onderbreking!

Rogier van der Weyden presenteert ons Maria met het kind op de schoot: ze kijkt lijdzaam toe hoe Jezus bladzijden uit het boek scheurt: foei! (p. 397)

Dit boek is eigenlijk een aangenaam geschreven naslagwerk en ik doe er zeker mijn hoed voor af!

Beleefd

door Bart Madou

Hiërogliefen

‘Wie kan tekenen, kan schrijven’ zo beweerde Peter De Smet bij aanvang van zijn lezing over hiërogliefen op 28 januari II. Maar niet iedereen kan tekenen en evenmin zo’n 1000 tekens onthouden... Dat probleem beseften ze al in het oude Egypte en met oud bedoelen we zo’n 3000 jaar voor onze tijdrekening. Vandaar dat men overging tot een sneller cursiefschrift, het zgn. hiëratisch schrift, maar ook dit schrift bleek te complex en zo ontstond wat men het demotisch schrift noemde.

Aanvankelijk gebruikten de Egyptenaren beeldtekens of ideogrammen: een kruik schrijven was een kruik tekenen. Drie kruiken werden voorgesteld als drie kruiken, nogal logisch, maar 1000 kruiken? En eigennamen? En abstracte begrippen zoals liefde, bijvoorbeeld? De oplossing was het gebruik van fonogrammen: niet de betekenis van het schriftteken was bepalend, maar de klank. Zo betekende de klank ‘kha’ zowel duizend als lotusbloem, dus lag het voor de hand om ‘duizend kruiken’ te ‘schrijven’ als de afbeelding van een lotusplant plus een kruik. Het schrift werd op die manier een soort rebus. Peter De Smet gaf als voor-

beeld: het woord bijbel zou je kunnen schrijven (of tekenen) als een bij en een bel. Maar zo eenvoudig was dat nu ook weer niet: de fonogrammen werden steeds condenser en mede door de verovering van Egypte door de Grieken verwerden de fonogrammen tot karakters. Net zoals hun buurvolkeren noteerden de Egyptenaren enkel de medeklinkers en omdat veel woorden zonder klinkers op elkaar leken, plaatsten de Egyptenaren zgn. determinatieven achter bepaalde begrippen. Dat waren tekens zonder klankwaarde die de betekenis-categorie aangaven, bijvoorbeeld twee benen voor woorden die met beweging te maken hadden of een papyrusrol om een abstract begrip aan te duiden.

Uiteraard is Peter De Smet ook ingegaan op de ontcijfering van de hiërogliefen, waaraan vooral het Franse talenwonder Jean-François Champollion toe bijge-

dragen heeft, al dient vermeld dat hij enkele geniale voorgangers had, zoals bijvoorbeeld de Italiaan Pierio Valeriano (XVIe eeuw).

Virginia Woolf

Op 11 februari jl. gaf prof. Magda Michielsens ons een indringend beeld van de Engelse schrijfster Virginia Woolf.

Michielsens begon met een uitvoerig portret van de omgeving van Virginia Woolf, geboren als Stephen in 1882 in een welstellend, intellectueel maar nieuw samengesteld gezin. Ze had stiefbroers en stiefzusters terwijl ze ook een zuster, Vanessa, en nog twee broers had.

De familie Stephen woonde vlakbij Hyde Park in een groot, donker huis, maar elke zomer brachten ze hun vakantie door in St. Ives. Die vakanties hadden een grote invloed op het latere werk van Virginia Woolf. Wanneer Virginia 13 jaar is, sterft haar moeder, zichzelf krijgt dan haar eerste psychische ineenstorting. Maar het noodlot bleef maar toeslaan: haar halfzuster Stella sterft twee jaar na haar moeder, haar halfbroer George misbruikte haar en dat deed ook haar broer Gerald.

Tot groot verdriet én opluchting stierf in 1904 – Virginia was 22 – haar vader. De overgebleven kinderen gaan dan in Bloomsbury wonen. In 1912 trouwt Virginia met Leonard Woolf, maar het duurt niet lang of Virginia stort weer in. Leonard is erg begaan met zijn vrouw en zij verhuizen naar de buiten, naar Hogarth, een tiental kilometer buiten Londen. Samen richten zij de uitgeverij en drukkerij Hogarth Press op. Intussen had zij al haar eerste roman 'The Voyage Out' gepubliceerd, er zouden er nog zeven volgen, waarvan 'To the Lighthouse' en 'The waves' allicht de bekendste zijn. Verder schreef ze ook nog drie biografieën (o.a.

van Roger Fry) en twee lange feministische essays. Zij hield ook een dagboek bij.

Toen de Tweede Wereldoorlog begon, ontbrak haar de psychische kracht om die te doorstaan. Op 28 maart 1941 pleegde ze zelfmoord, ze was 59 jaar oud.

De Bloomsburygroep

Drie weken na haar lezing over Virginia Woolf was Magda Michielsens weer te gast, dit keer met een verhaal over de Bloomsburygroep. Deze groep bestond

uit intellectuelen en kunstenaars die zich in 1904 in de Londense wijk Bloomsbury vestigde.

Zij vormden als het ware de culturele motor van Londen en Groot-Brittannië in het algemeen. De kern van de groep bestond uit de zusters en broers Stephen: Virginia (later Woolf), Vanessa (later Bell), Thoby en Adrian. Vooral Thoby bracht zijn vrienden uit Cambridge mee naar Bloomsbury. Berucht zijn de dinsdagavonden waarop over politiek, economie, cultuur en filosofie gediscussieerd werd. De leden van de groep waren niet de minste: behalve de Stephens waren er Leonard Woolf, Clive Bell, Roger Fry, T.S. Eliot, John Maynard Keynes, Duncan Grant en nog enkele anderen.

De Bloomsburygroep – een naam die pas later buiten henzelf ontstaan is – was niet echt een groep, maar eerder een vriendenkring van intellectuelen uit hogere kringen, progressief en met een bohémienachtige levensstijl.

De groep wilde breken met de geslotenheid en de bekrompenheid van Victoriaans Engeland. Daarom: openheid, vrijheid van mening, verwerping van dogma's, open huwelijken. Bovendien was homoseksualiteit eerder de norm dan uitzondering.

Te beleven

door Bart Madou

Mattheüspassie van Bach op Blu-Ray

Strikt genomen omvatten de passies van Johann Sebastian Bach met hun recitatieven, aria's en refreinen de belangrijkste onderdelen voor een theater. En inderdaad, voor sommige tijdgenoten van Bach voelden de stukken meer aan als een opera.

De passie van Christus laat als dramatische actie op de toeschouwers bijna vanzelf een denkbeeldig landschap ontstaan, waarin Jezus, Petrus, Pilatus, de discipelen en de mensen op een podium lijken te acteren zoals in een toneelstuk.

In dit concert voert regisseur Peter Sellars Bach's passie niet als een theater op het "Filharmonisch toneel" maar zoals hij zelf zegt: "*het is een gebed, het is een meditatie*".

Sir Simon Rattle dirigeert de Berliner Philharmoniker, het Berlijns Radio Koor, en het solistenensemble: Camilla Tilling Sopraan, Magdalena Kožená Mezzosopraan, Mark Padmore Tenor (Evangelist), Topi

Lehtipuu Tenor (Arien), Roderick Williams Bariton (Christus), Christian Gerhaher Bariton (Pilatus, Petrus) en Thomas Quasthoff Bas (Aria's).

Deze voorstelling, georganiseerd door de Pastorale Eenheid Sint-Franciscus Oostkamp, samen met Het Beleefde Genot vzw, wordt met de medewerking van KIWABI Multimedia – Zedelgem geprojecteerd op groot scherm in de **Sint-Pieterskerk te Oostkamp** op woensdag **28 maart om 19 u.** (duur ca. 3 uur).

Op vertoon van de toegangkaart (VVK : 5 € / ADD 6 €) wordt een programmaboekje met de tekst (Duits en Nederlands) van de Mattheuspasje verdeeld.

Boekvoorstelling

Op Witte Donderdag **29 maart 2018 om 14 u.** vindt in **Bibliotheek Cantecleer**, Grotestraat 10, De Haan, de voorstelling plaats van de monografie 'Roger J.A.E. De Coster, Beeldend kunstenaar en zanger, Leven en Werk' door Ria Lhermitte.

Roger De Coster werd geboren in Brugge op 29 maart 1940. Tijdens de oorlogsjaren werd hij opgevoed bij zijn grootmoeder te Vlissegem. Eens volwassen studeerde hij aan het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten in Antwerpen. In deze stad kreeg hij ook zijn eerste lessen zang.

Later stichtte en leidde Roger een tekenschool, maar zelf tekende en schilderde hij ook.

In het begin van deze eeuw verbleef Roger afwisselend in Antwerpen en Klemskerke, waar hij zich in 2012 definitief vestigde.

Roger overleed op 30 september 2017 op 77-jarige leeftijd.

Hij heeft meer dan 3000 tekeningen en pastels vervaardigd en menigmaal heeft hij zijn mooie basstem laten horen.

Tijdens de voorstelling van de monografie kunt u luisteren naar enkele fragmenten uit het werk. Deze fragmenten worden afgewisseld met muzikale intermezzi.

Een aantal schilderijen en tekeningen van Roger De Coster worden die dag tentoongesteld.

Nadien is er een receptie en signeert de auteur Ria Lhermitte haar boek.

De inkom is gratis, reserveren hoeft niet.

Alicja Gescinska verzorgt de 8ste Thomas Mannlezing

Als onderwerp voor haar lezing koos Alicja Gescinska voor “*Het einde van Europa: hoe amerikanisering en de Engelse taal de menswetenschappen bedreigt*”. Tussen het einde en bedreiging is het nog wel een hele stap, maar dat neemt niet weg dat wij deze problematiek even van dichterbij mogen bekijken. Want kijk, zelfs al proberen wij ook in elke Toverberg zo weinig mogelijk verengelste termen te gebruiken, je kunt er gewoon niet aan ontsnappen: weekend, online, e-mail, website... je kan ze uit de weg gaan, maar het Nederlandse alternatief komt soms komisch over: weekeinde, aangesloten, elektronische post, web wat? Maar deze problematiek gaat natuurlijk over veel meer dan terminologie, het heeft te maken met globalisering, met vervreemding, met verloedering van waarden enzovoort. En dat men behalve in de technische ook in de menswetenschappen bezwijkt voor deze oprukkende amerikanisering, mag ons niet onverschillig laten.

Alicja Gescinska is filosofe en schrijfster. Toen Gescinska 7 jaar was, vluchtte zij met haar ouders uit het communistische Polen naar België. We kennen haar ook als reportagemaakster van het programma ‘Wanderlust’ op Canvas. Onlangs ontving zij ook de Vlaamse Debuutprijs voor haar eerste roman: *Een soort van liefde*.

De 8ste Thomas Mannlezing gaat door op **15 april om 10.30 u.** in het dienstencentrum **De Braambeier**, Loppemsestraat 14A, Zedelgem. Als lid van HBG betaalt u 7 euro, niet-leden betalen 9 euro, nadien is er een receptie.

Daguitstap Aalst: meer dan carnaval

Aalst is veel meer dan ajuinen en carnaval. Je vindt er naast de traditionele erfgoedobjecten tal van andere bezienswaardigheden. Alleen, je moet ze weten te vinden! Maar dat zal op zaterdag 28 april geen probleem zijn: Els (van Elsenpinsels!) en haar man Kristof zijn geboren en getogen Aalstenaars. Zij kennen al die verborgen, mooie plek-

jes van Aalst. Bovendien kennen zij ook de gezellige tafeltjes, terrasjes en cafeetjes (vol nostalgie aan hun puberjaren). Samen met onze volbloed gids Robert, zijn zij onze ideale gidsen voor deze dag. In het Stedelijk Museum kunnen we het werk van de Aalsterse landschapsschilder Valerius De Saedeleer bewonderen. Andere bekende Aalstenaars, van wie nog talrijke sporen te vinden zijn, zijn Dirk Martens, priester Daens, Louis Paul Boon.

De prijs is momenteel nog niet gekend en wordt later meegedeeld.

Twee emigrantenauteurs: Stefan Zweig en Joseph Roth.

Oostende en de zomer van 1936, een hete zomer, maar meer in de figuurlijke zin. Het rommelt in Europa. Toch kunnen enkele schrijvers in Oostende hun zorgen opzijzetten. Zo Joseph Roth, notoir alcoholist en zijn vriend of beter toeverlaat, de elegante Stefan Zweig. Nog geen drie jaar eerder had Roth in een brief aan Zweig geschreven: „*Deutschland ist tot. Für uns ist es tot. Es ist ein Traum gewesen. Sehen Sie es endlich, bitte!*“. De internationale sfeer was in 1936 al een flink stuk dreigender, maar toch ontmoetten de twee schrijvers elkaar bijna dagelijks in Hotel du Parc of 's avonds in een Italiaans restaurant in de Langestraat.

Stefan Zweig was wel de bekendste van de twee, hij was vooral bekend om zijn monumentale tijdsbeschrijving in 'Die Welt von Gestern'. Op zijn website schrijft journalist Pascal Verbeken: "*Sommige boeken zijn het equivalent van een multifunctioneel Zwitsers legermes dat je wapent voor wat we gemeenzaam 'het leven' noemen. Ze bieden niet alleen leesplezier, maar ook kennis en wijsheid.*" Die Welt von Gestern' werd in meer dan vijftig talen vertaald. 'De wereld van gisteren' is veel meer dan een autobiografie, het zijn vaak hallucinante herinneringen aan een verloren Europa vlak voor de Tweede Wereldoorlog. Opnieuw Pascal Verbeken: "*Ik ken geen scherper geslepen lens om naar de huidige tijd en het huidige Europa te kijken dan dit boek.*"

Zondag 28 april komt historicus Jeannick Vangansbeke, zelf auteur van een boek over Stefan Zweig en de reformatie, ons vertellen over de figuur van Stefan Zweig.

Een goeie maand later, op **zondag 3 juni**, komt professor Els Snick, vertaalster van Roth en enthousiast oprichter van het Joseph Roth

Genootschap voor Vlaanderen. Van Els Snick verscheen een paar jaar geleden 'Waar het me slecht gaat, is mijn vaderland. Joseph Roth in Nederland en België'. Zij is de geschikte persoon om ons te introduceren in het leven en het schrijverschap van Joseph Roth, die wij als schrijver vooral kennen van o.m. Hotel Savoy, Radetzky Mars, en De Kapucijner Crypte. Joseph Roth werd in 1894 geboren in een verloren uithoek van het toenmalige Habsburgse rijk, in Oost-Galicië, dat hij zelf kenschetste als 'het Siberië van het Habsburgse rijk'.

*Benno Barnard schreef over Roth: "Van Karl Kraus leerde hij wat een pen was: een wapen tegen domheid en boosaardigheid. Hij sprong er effectiever mee om dan het Oostenrijkse leger met de bajonet. Maar anders dan bij Kraus was **de pen in zijn hand ook een toverstaf**, waarmee hij een voorbije wereld opriep."*

Beide lezingen vinden plaats in het **Gemeentehuis van Loppem** en starten om 11 u.

Leden betalen 4 €, niet-leden 6 €.

Een selectieve zelfbiografie van Z tot A

door Bart Madou

Elk trimester een stukje eigen biografie. In elke aflevering staat er één (ding)woord centraal, een woord dat mij ooit dierbaar was. Maar ook telkens de naam van drie kunstenaars: een auteur, een componist en een beeldend kunstenaar. Verder bespreek ik nog een locatie die ik in het verleden gekoesterd heb. Allemaal volgens de letters van het alfabet, maar dan van Z tot A, ditmaal de C.

C

Cerina

De eerste vlinders in mijn buik. Waw! (Jawel, waw!). Carine heette ze en dat was meteen de mooiste naam ter wereld. Ze woonde in een wat vooruitspringend rijhuis. Opzij was er op de eerste verdieping een venster en kijk, onderweg naar school verscheen ze op een morgen voor dat raam en bleef ze even dralen. Et voilà, het was gebeurd, die vlinders ploften niet alleen in mijn buik, maar vlogen naar mijn keel

en zowaar tot in mijn schoenen, zodat het trappen op de pedalen plots stokte. Mijn dagelijkse *compagnon de route* Jan C. (in alles veel ervarener dan ik, hij was nochtans de oudste thuis) zag meteen waar de vork in de steel zat en mompelde iets van 'een hoer', een woord dat ik als vijftienjarige niet kende, maar de betekenis ervan wel enigszins vermoedde. Dat was niet fraai van hem, maar alles rondom zonk echter in het niet door die plotse, zeer kortstondige verschijning. Het ongeluk of mirakel was geschied: liefde op het eerste gezicht, wat niet helemaal waar was, ik had haar al sluiks in het oog gehouden, maar nooit botste haar blik en haar gestalte zo verrassend dwars door me heen dan voor dat raam. Ik schreef een gedicht, mijn eerste moet het geweest zijn. Het begon met 'Cerina was 't, die mij voor 't eerst het hart beroerde...', nogal stuntelig, maar wel waar. Het vervolg weet ik echter niet meer. Omwille van de uniciteit doopte ik haar om tot een anagram van haar naam: Cerina. Het gedicht heeft zij nooit gelezen, zij heeft het zelfs nooit geweten. Een jaar later begon een volgende gedicht met 'O gij, geboren uit het zacht najaarswoud, ...' ook hier weet ik niet meer hoe het verder ging. Het was opgedragen aan een jongen van een klas lager. Ook hij heeft het nooit geweten. Cerina, ben ik jaren later te weten gekomen, is dan getrouwd met een jongen die in de tijd van de verschijning schuin over mij zat in de studie. Van haar heb ik niets meer vernomen en Facebook laat mij nu ook in de steek.

Kwamen ook in aanmerking: cellosuites, Canticum Cantorum, Carmen.

Celan

Paul Celan. Ik heb geprobeerd om het mij voor te stellen: geen familie meer te hebben, geen ouders, geen broers, zussen, tantes, ooms, nichten of neven. Niemand. Alleen op de wereld, en nog het ergste: al die familieleden werden vermoord en jij bent dan de enige die uit de hel is kunnen ontsnappen. Je zou voor minder zelfmoord plegen, wat effectief gebeurd is met Celan, maar wel tientallen jaren later. En ja, dat ene gedicht, het mooiste, al past dit esthetiserende attribuut niet zo goed, laten wij het hebben over misschien het meest indringende gedicht van de XXe eeuw: *Todesfuge of Fuga van de dood* uit 1945,

met die onwezenlijke, maar dwars door je heen dringende eerste regels: "*Schwarze Milch der Frühe wir trinken sie abends / wir trinken sie mittags und morgens wir trinken sie nachts / wir trinken und trinken / wir schaufeln ein Grab in den Lüften da liegt man nicht eng*" onder meer vertaald als : "*Zwarte melk van de vroege we drinken haar 's avonds we drinken haar 's middags en 's morgens we drinken haar 's nachts we drinken en drinken we graven een graf in de lucht daar ligt men niet krap*". De lucht waarin de verbrande lichamen van Joden als rook verdwijnen, en dan te beseffen dat volgens de Joodse godsdienst de doden in de grond moeten begraven worden. De wrede dood zit tussen de regels maar ook in de regels: "*der Tod ist ein Meister aus Deutschland sein Auge ist blau*", "*de dood is een meester uit Duitsland en blauw zijn z'n ogen*". Arische zuiverheid dus, maar ook de andere kleuren in het gedicht – naast zwart en blauw – zijn niet zonder symboliek.

"*dein goldenes Haar Margarete, dein aschenes Haar Sulamith*", "*je goudblonde haar Margarete je asgrauwe haar Sulamith*". Goudblond wat niet alleen past bij het prototype van de oer-Duitse, de Arische vrouw, maar Margarete verwijst ook naar Goethe's Gretchen uit zijn Faust, diens argeloze geliefde. En Sulamith heeft in het Canticum Canticorum, Salomons Hooglied, nog koninklijk purper haar, maar bij Celan is het asgrauw geworden. "*dein aschenes Haar Sulamith*", het zijn de laatste woorden van Todesfuge.

Kwamen ook in aanmerking: Canetti, Couperus, Baldasare Castiglione

Canteloube

Het volwassen leven van Joseph Canteloube overspande de hele eerste helft van de XXste eeuw een componist in de schaduw van 'Les Six' die het vooral van liederen moest hebben. En één cyclus schiet daar wat tussenuit: 'Les chants d'Auvergne' voor niet nader gespecificeerde zangstem en orkest. Een cyclus uit 1955 waaraan hij reeds in 1923 begonnen was. Meer dan twintig jaar herwerken, bijschaven, verbeteren... maar het resultaat mag er zijn. Vooral het tweede lied, Baïllèro, weet velen – mijzelf inclusief – te boeien en tegelijkertijd te vertederen. Weinig muziek kan zo nostalgisch klinken als deze

Bailèro. Het klinkt wat overdreven, maar als je ooit een zonsongang tegen de heuvels van de Auvergne hebt meegemaakt, dan voel je: dat is het, Bailèro. Het is een volkslied in een voor ons heel ongevoond dialect van de streek (het begint zo: "*Pastrè dè délaï l'aïo, / As gairé dè buon tèms? / Dio lou bailèro lèrô*", en dat zou moeten betekenen: "*Herder aan de overkant van de rivier / heb je amper wat goede tijd? / Zing dan bailèro lèrô*").

De nostalgie wordt bij mij nog versterkt omdat ik weet (maar zeg nooit nooit) dat ik jaren geleden dat groenende heuvelschap van de Auvergne voor het laatst gezien heb. Nee, ik ben niet meer van plan daar terug te gaan, of het zou moeten zij om te sterven, wat ik al bij al een mooie dood zou vinden: het laatste zonlicht achter de heuvels zien verdwijnen samen met de klanken van Bailèro. Heel stoïcijns zou ik dat ervaren.

Kwamen ook in aanmerking: Chopin, Cimarosa

Claudiel

Natuurlijk zit de film van Bruno Nuytten met Gerard Depardieu en die onvergetelijke Isabelle Adjani er voor een groot deel tussen, maar ook het boek van Anne Delbée dat ik in dezelfde periode gelezen heb. Dat was dus in de tweede helft van de jaren '80. Nu ja, zo'n film en zo'n boek hadden dan wel het voordeel dat je dan uitermate gevoelig bent geworden voor de naam Camille Claudel, dat je spontaan in Musée Rodin haar werk gaat opzoeken of dat je vanzelf blijft staan aan de etalage van een antiquair op de Kleine Zavel als je daar plots 'La valse' ziet staan. Toegegeven, die wals heeft wel iets: twee kapseizende lichamen, één en al zwierigheid, hart tegen hart. Noem dit maar kunst met een grote K.

Maar meer dan met de kunstenares word je ook geconfronteerd met de paranoïde vrouw die dat helemaal niet was, maar daardoor wel dertig jaar gedwongen werd in een psychiatrische instelling te verblijven. In 1915, twee jaar na haar opname, werd ze zelfs gezond verklaard en mocht ze de instelling verlaten, maar haar moeder en haar zeer katholieke broer Paul, die zij trouwens geen enkele keer meer gezien heeft, weigerden dat. Eenzaam en zeer verdrietig is zij in 1943 gestorven en daar begraven. Toen de kinderen van Paul in de nalatenschap van hun vader een brief uit 1943 van de kliniek vonden waarin gevraagd werd wat er met het stoffelijk overschot van Camille moest gebeuren, wisten zij niet eens dat ze nog een tante hadden gehad.

Kwamen ook in aanmerking: Cézanne, Canaletto

Chateauroux

Deze meest centrale stad van Frankrijk (daarom is daar één van de grootste gevangenissen gevestigd) is misschien wel de meest onaantrekkelijke stad van het land, althans van uitzicht. Grijs, beton, asfalt, appartementsblokken aan de rand (maar wel exquise maaltijden in de talrijke restaurants, ze kennen er daar wat van). Ik heb het hier wel over Chateauroux anno 1990. Maar waarom die meest centraal gelegen en meest onaantrekkelijke stad van Frankrijk dan gekozen? Omdat ik net buiten de rand ervan heerlijke tijden heb beleefd! Ja, er moest ook gewerkt worden, dat was in de tapijtenfabriek van Beaulieu (ik weet niet meer welke zoon van de clan daar elke maandagmorgen of de zondagavond met zijn privéjet landde om zijn fabriekje te leiden). De Indre die daar in de buurt stroomde kleurde somtijds rood, oranje of blauw al naargelang de kleuren die op dat ogenblik voor het verven van de tapijten gebruikt werden. Maar dat weet ik slechts van horen zeggen. Gedurende mijn project daar was ik gelogeerd bij een *very English* koppel dat er een herenboerderij gekocht had en daar een B&B&D (van *dinner*) uitbaatte, met twee of drie kamers, meer niet. Ik was toen in de ban van George Sand (George zonder s!), '*une femme*' van de streek die haar mannetje wist te staan. Zo ook was het koppel verknocht aan de Berry en Sand, zodat ik dankzij hen zowat alle plaatsen en plaatsjes van George in de vrije

weekends kon gaan opzoeken. Haar boeken, enkele toch, heb ik daar en erna verslonden, geen Buddenbrooks of Toverberg weliswaar, maar onderhoudende, vlotte streekromans met titels als *La petite Fadette*, *Le Mare du Diable* enzovoort. En gedeeltelijk dankzij Sand (zij was sterk begaan met het plaatselijke erfgoed) en een prachtig boek 'Le Berry Roman' uit de helaas in 2002 ter ziele gegane Zodiaque-reeks (in feite overgenomen door Desclée De Brouwer) mocht ik pareltjes van vooral Romaanse bouwkunst en fresco's ontdekken: Neuvy-St-Sépulcre,, Brinay, Neuilly-en-Dun, en ook Vicq en Nohant waar George Sand woonde en waar zij ook begraven ligt.

Kwamen ook in aanmerking: Cordoba, Carcassonne

Volgende aflevering: B

Het favoriete boek

Het klikt tussen Heidi De Pesseroey en Vita Sackville-West

Naar aanleiding van de buitengewoon interessante lezing "Rond Virginia Woolf" op 18 februari door Prof. Magda Michielsens, greep ik terug naar een boek, dat me eertijds zeer geboeid heeft na een bezoek aan de schitterende kasteeltuin in Sissinghurst (Kent,UK).

Het boek: "Vita: over het leven van Vita Sackville-West" door Victoria Glendinning. De Britse schrijfster en literatuurcritica Victoria Glendinning (°1937) schreef deze bruisende biografie in 1983 in opdracht van Vita's zoon Nigel Nicolson.

Dit met de Whitbread Award bekroonde boek geldt als het standaardwerk over Vita Sackville-West (°1892 Knole +1962 Sissinghurst). Ze schreef ook een belangrijke biografie van Leonard Woolf (man van Virginia).

Het boek beschrijft Vita's jeugd als enig kind in het gigantische kasteel Knole (UK Kent) in de complexe wereld van het 19de-eeuwse victoriaanse Engeland.

In 1913 trouwde ze met de diplomaat Harold Nicolson en kreeg 2 zonen.

Naast zijn diplomatieke en politieke loopbaan was haar man ook schrijver. Ze deelden dezelfde passie voor literatuur. Vita ontpopte zich inmiddels tot een bekend schrijfster van gedichten, romans en biografieën. De non-conformistische levenshouding (biseksueel) van beiden wordt haarfijn beschreven in het nogal libertijnse societyleven van de rijke burgerij in de Europese cultuursteden.

Vita leed onder de complexiteit van haar karakter, hetgeen tot neuroses leidde, maar dit kon ze vaak in haar werk gebruiken als bron van inspiratie. Haar betrokkenheid bij de spraakmakende Bloomsburygroep en haar relaties met vrouwen, waaronder vooral Virginia Woolf, schetsen ook de steeds veranderende mentaliteit in de culturele, intellectuele kringen. De vriendschap met Virginia was zéér intens, doch verstikkend voor Vita. In 1930 kochten Vita en Harold het landgoed Sissinghurst in Kent, dat ze volledig restaureerden en waar ze samen de schitterende tuin van het domein ontwierpen en aanlegden. Vita werd toen razend populair met haar artikels over tuin & tuinieren. Deze biografie is een uiterst goed gedocumenteerde schets van het leven van de Britse aristocratie vanaf de periode van het strenge, victoriaanse ,saaie kasteelleven op het platteland tot de periode waarin vrije meningsuiting en persoonlijke ontwikkeling door literatuur en cultuur belangrijker werden in een Engeland, dat in de 20ste eeuw

door de industriële revolutie, twee wereldoorlogen en een boeiend interbellum een totaal ander land was geworden en de sociale verhoudingen hertekend waren. Daartussen laveerde Vita als eigenzinnige, vrijgevochten vrouw, met haar schrijverstalent, haar neuroses, haar originele huwelijk, passie voor de tuin en al haar speciale vriendschappen: een leven als een avonturenroman...

Ook boeiend: het boek "Portrait of a marriage" uit 1975 door zoon Nigel Nicolson, over het liefdevolle, originele huwelijk van zijn ouders. Werd ook verfilmd.

Interessant als aanvulling: bezoek aan de tuinen + kastelen van Knole en Sissinghurst in Kent, beide uitgebaat door de National Trust

Dit is niet echt mijn "favoriete" boek (literair gezien), maar het gaf me veel informatie en inspiratie om nog heel wat andere boeken hieromtrent te lezen.

Veel leesgenot!

Victoria Glendinning, Vita, het leven van Vita Sackville-West, Singel uitgevers, 699 p. ISBN 9789052264332

LEESGROEP 2017-2018

door Marie-Claire Devos

**DE LEESGROEP
Openbare Biblio-
theek
Zedelgem**

**De leesgroep Zedelgem las
Mr Gwyn van Alessandro Baricco**

Vanaf het begin laat *Mr Gwyn* veel in het ongewisse. Van zijn lijst met '52 dingen om nooit meer te doen', licht hij slechts een tipje van de sluier, naar de rest mag je zelf gissen. Mr Gwyn trekt naar Granada, waar hij in anderhalf jaar nauwelijks een ontwikkeling lijkt door te maken. Omdat hij zijn passie voor het schrijven toch invulling wil geven, rijpt het idee, na een bezoek aan een kunstgalerie, om als een soort art-kopiist mensen te 'overschrijven', hij maakt een soort portretten van zijn naakte modellen die alleen de betrokkenen mogen lezen. De omgeving waarin de modellen poseren wordt minutieus weergegeven, maar de personages krijgen geen gezicht, ondanks de

unieke portretten. Hij reflecteert de mens op papier zonder publicatie, en hoopt in die context geen afbreuk te doen aan zijn voornemen om nooit meer te publiceren. Toch blijven er voor de lezer veel vragen onbeantwoord:

- Waarom is er enkel de suggestie van een verhaal, en geen verhaal op zich?
- Waarom blijft Mr Gwyn een mysterie, en wat zijn zijn drijfveren precies?
- Waarom stopt hij met schrijven en zal hij later toch de behoefte hebben om te publiceren onder een andere naam?
- Waarom lapt hij zijn eigen principes ten aanzien van die portretten zo aan zijn laars na de ontmaskering bij zijn tiende portret? Alleen maar om het boek te kunnen afsluiten?

Blijkbaar kan alleen Rebecca, zijn eerste model en assistente, zijn gif en tegengif, langzamerhand het mysterie "Jasper Gwyn" ontrafelen.

Stijl.

Met zijn opvattingen over schrijven heeft hij zich een soort modernistische literatuur toegeëigend. Hij is opgehouden de wereld te willen begrijpen en beseft dat de hedendaagse mens alleen nog fragmenten wenst te zien zoals in de televisiewereld. Hij schrijft dan ook voor mensen die zijn opgegroeid en vergroeid zijn met tv. Lezers zijn niet meer op zoek naar schrijvers die alles minutieus uitleggen, en misschien zijn daardoor de verhalen van Alessandro Baricco lastig te volgen voor zestigers. De aloude diepgang van de culturele elite maakt plaats voor een in scène gezette oppervlakkigheid voor moderne yuppies die cultuur anders zijn gaan hanteren en interpreteren.

Baricco bedenkt een parcours dat tussen die scènes wordt afgelegd en zet dit om in een verhaal. In deze setting kadert hij zijn personages. Hij schrikt er niet voor terug om mensen twee of drie keer in een alinea bijna hetzelfde te laten zeggen. Het is een vorm van acrobatiek die hij beoefent, hij schakelt heen en weer tussen echt gebeurde feiten en fictie, tussen vroeger en nu.

Het boek heeft de vorm van een roman, maar heeft, zoals zijn naakte personages, niets om het lijf. Het is een werk dat neigt naar een moderne vertelling van films, soaps en videoclipps.

Inhoudelijk roept *Het verhaal van Mr Gwyn* evenwel vragen op over hoe we onszelf en de ander waarnemen en hoe dicht wij elkaar zouden kunnen benaderen. Het idee achter de geschreven portretten, dat we zelf moeten ontdekken, is magnifiek

en raakt aan de essentie van literatuur. Of is het de bedoeling van de auteur de grote leegte over te brengen op de lezer? Dan is hij hierin alvast geslaagd. Baricco toont ons de hoogste band die een lezer met een stuk fictie kan hebben en laat ons in zekere zin inzien waarom lezen een overweldigende ervaring kan zijn.

Voor mij is Mr Gwyn een geraffineerd gedachten-experiment, maar het boek heeft mij toch op mijn honger laten zitten. Misschien waren mijn verwachtingen te hoog na het lezen van zijn prachtige roman "Zijde". Een fervente lezer uit onze groep suggereerde dat zijn laatste boek "De jonge bruid" zijn vroegere roman "Seta" minstens evenaart. Alessandro Baricco krijgt van mij dus een nieuwe kans en ik zal meteen starten met "De jonge bruid", en eerlijk gezegd, de kaft alleen al is een uitnodiging om het boek open te slaan. Of is de kaft één van de personages van Mr Gwyn?

Korte Biografie

- Italiaanse auteur-filosoof, geboren in Turijn, 25 januari 1958.
- Studeerde filosofie en begon in 1990 aan zijn eerste roman.
- Zijn boeken zijn in talloze landen vertaald & bekroond.
- Schrijft romans, novellen en toneelstukken.
- Speelt piano & geeft cursussen aan de Scuola Holden.
- Ontving op 10 februari 2016 de titel van doctor honoris causa van de KU Leuven.

"Perhaps sometimes life shows you a side of itself which leaves you with nothing more to say."

Alessandro Baricco

HET BELEEFDE GENOT VZW

8ste Thomas MANNlezing

Alicja GESCINSKA

Het einde van Europa?

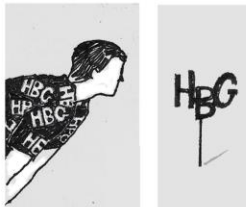
Hoe Amerikanisering en
de Engelse taal de
menswetenschappen bedreigen

**Zondag 15 april 2018, 10.30 u.
Braambeier, Loppemsestraat 14A,
8210 Zedelgem**

toegang: 9 € (red. 7 €) - incl. aperitief

HBC
HET BELEEFDE GENOT
VZW

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING